

סיכום הלכות מקוואות

יורה דעה סימן ר"א

1. סעיפים א' – ט': יסודות המקווה וכשרותו: מים, נהרות, ימים ודיני כלים ראשוניים

סעיף א – שיעור טהרה במקווה ובמעין שיעור מקווה:

מה שיעור מקווה לטהר אדם וכלים?

- משנה מקוואות א, ז (כוה"פ, ש"ע): 40 סאה.
- חגיגה יא: ורחץ במים את כל בשרו – אמה X אמה X 3 אמות = 40 סאה.
- ע"ז עה: "במי נדה יתחטא" – מים שנדה טובלת בהם = 40 סאה.

איך מחשבים 40 סאה למקווה? (ב"י):

- ע"ז עה: 3 אמות * אמה * אמה.
- עירובין ג: אמות = 6 טפחים. כלים יז, ט: אמה בינונית = אמה של משה + חצי אצבע.
- אמה מדרבנן (עצבה): 6 טפחים = 24 אצבעות.
- אמה מדאורייתא (שוחקת): 6 טפחים + חצי אצבע = 24.5 אצבעות.

חשבון 40 סאה:

- ב"י: $24 \cdot 24 \cdot 24 \cdot 3 = 41472$ אצבעות.
- ב"י בבדה"ג, דרכ"מ, ש"ע: $24.5 \cdot 24.5 \cdot 24.5 \cdot 3 = 44118$ אצבעות.

למעשה:

- גר"ח נאה: 331.8 ליטר.
- חז"א: 576 ליטר.
- הרב קנייבסקי: 750 ליטר.
- יש מחמירים: 910.4 ליטר.
- מבנה מקוואות והכשרם: לכתחילה ראוי לא פחות מ-1000 ליטר לצאת ידי כל הדעות.

מקווה חסר:

כמה חסר במקווה לפסול:

- רשב"ץ: קורטוב פסול. פחות כשר.
- תוספות, שאר ראשונים, ב"י, ב"ח, ש"ך: כלשהו – פסול.

מדאורייתא די במספיק מים לכסות או שצריך 40 סאה?

- שאר ראשונים, ריב"ש, מרדכי, משמע בש"ע, ערוה"ש, חז"א: 40 סאה דאו'.
- לבוש, ב"ח: מדרבנן.

שיעור במעין:

שיעור מעין?

- ספרא שמיני ט, נזיר לח, פסחים יז, משנה מקוואות א ז: במשהו.

מעין לטהר כלים:

- ר' שמחה, טור, ט"ז: כלשהו.
- מרדכי, מחצית השקל, ערוה"ש: רביעית.

- ש"ך: בכלים הנלקחים מעכו"ם צריך 40 סאה (בסימן ק"כ נלמד מ'וטהר' יתירה).

מעין לטבילת אדם ללא 40 סאה:

- רמב"ם, ראב"ד: כשר.
- ר"י, רא"ש, רשב"א, ר"ן, טור, ש"ע, ב"ח, ט"ז, גר"א: פסול מחגיגה כב שכתוב שמקוה שחצאו בסל לא יצא, ומביאים ראיה שכל מי הארץ מחוברים וזה שייך במעין, ומשמע שצריך 40 סאה.
- ערוה"ש: בספק מקלים, אך בדרך כלל אין נפק"מ שצריך כדי לכסות הגוף.

מים חיים (מעין) לטבילת זבה:

- תוספתא זבים ג, א: זב צריך מעין. זבה לא.
- בה"ג, ר"ח, ר"ף, תוס', רמב"ם, רשב"א, שאר ראשונים, טור, ערוה"ש: לא צריכה.
- רש"י בלישנא א', רבנו הלוי רבו של רש"י, רב פלוני גאון: צריכה.

סעיף ב – טבילה במעין מי גשמים ונהרות

ההבדל בין מעין למקווה בטבילה באשבורן (מים עומדים) וזוחלים:

- ספרא שמיני ט, ש"ע: מעין מטהר בזוחלים, מקווה באשבורן.

פסול זוחלים מדאו' או מדרבנן?

- מהר"ק, תרוה"ד, רמ"א, גר"א: מדאורייתא.
- מרדכי:
 - ב"י במרדכי: מדרבנן.
 - דרכ"מ, ב"ח, חת"ס: מדאו', ורק בנהרות מדרבנן, שמא ירבו נוטפים.

התערבו זוחלים ממעין עם מי גשמים (נוטפים):

- משנה מקוואות ה, ה – ר' צדוק (או ראב"צ), ש"ע: כשר, כמעין.
 - ר"ן: במקום שהתרבה בנחל שכשר.
 - ר"ש: במקום שללא הנוטפים לא היו מכסים האדם.
 - רמב"ם: נוטפים טיפה טיפה מההר, שאם רבו זוחלים שחזרו לדין מעין (כפירושו בנוטפים שעשאן זוחלים).

רבו נוטפים על הזוחלים: בכורות נה/שבת סה/גדרים מ:

- שמואל קמא: נהר מתמלא מאבנים ולא ממי גשמים.
- אבוב דשמואל: אמר לבנותיו לטבול במקווה ולא בנהר בימי ניסן שמא ירבו הנוטפים על הגשמים – ויאסר שמותר רק באשבורן.
- שמואל בתרא: לא מטהרים בזוחלים חוץ מפרת בימי תשרי שלא ירד גשם.

ראשונים:

- רמב"ם, ר"י, ר"ח, מהר"ם, רא"ש, טור, ש"ע, רמ"א לכתחילה (כשמואל בתרא שזה הלכה למעשה): רבו

טבילה בנהרות וריבה עליו והרחיבו:

- משנה מקוואות ה ג, תוספתא מקוואות א טו, ד ט: מטהר בזוחלים אך רק מה שיכל מתחילתו, ואם הוסיף וזה גרם לזחילה – לא.

טבילה בנהר שלא פוסק:

- תוס', מרדכי, ב"י, רמ"א, מנהג: מותר.
 - ערוה"ש: מנהג לסמוך בקיץ. בחורף אי אפשר מהקור, ואלה שיכולות – מותר בחורף כשאין מקווה כמקילים משום פו"ר, וחשש שיכשלו בנידה.

נהרות שלפעמים לא נובעים:

- משנה פרה ח ט: מים מכזבים – פסולים.
 - ת"ק: שזה זורם פעם לשבע שנים. אם בבצורת או כשעוברים הצבא לא זורם – כשר.
 - ר"י: פוסל בכל מקרה.
- ראשונים:
 - יראים, ר"ן, מרדכי, חז"א: אסור.
 - ב"י בר"ת: טבילה בנהרות זה רק כשלא מכזב.
 - ר"ש, רא"ש, רמב"ם: מותר. האיסור חל בלקיחת מי חטאת מנהר כוזב.

מעין ללא 40 סאה שהוא כאשבורן:

- ר"ן, רמב"ם, מרדכי, טור, שו"ע: מטהר.
- רא"ה: רק בזוחלים.

סעיף ג – פסול מים שאובים שאובים מדאו' או מדרבנן?

- ספרא שמיני ט: משמע מדאו' שנלמד בדרשה "מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים".
- בב"ק סז: מדרבנן.

ראשונים:

- ר"ת, רש"י, רשב"ם, רא"ש, טור, תרוה"ד, ט"ז בשו"ע, רמ"א, ט"ז: רוב שאוב – מדאו'. ג' לוגין – מדרבנן.
 - ר"ת: ג' לוגין בתחילה פוסלים מדאו'.
- גאוני, ר"י, רמב"ם, רשב"א, מרדכי, ש"ך בשו"ע, גר"א: מדרבנן, והספרא אסמכתא.
- י"א בראב"ד: כשהתמלא ע"י כלים שהונחו – מדרבנן. כשממש בכתף בידי אדם – מדאו'.
- ר"ש: בכלים שלא מקבלים טומאה – מדרבנן. בכלים שמקבלים טומאה – מדאו'.

נפק"מ אם שאובים מדאורייתא או מדרבנן:

- סעיף ד: מקוה של נכרי.
- סעיפים ז, מ: שיעור נקב המבטל מתורת כלי. (רעק"א: סעיף ז – נקב המטהרו, סעיף מ נקב כל שהוא).
- סעיף נג: השקת מקוה פסול למקוה כשר. (בדרבנן די בכשערה).
- סעיפים סז-ע: ספק שאוב.

הנוטפים – כמקווה גם כשלא התרחב אסור. רבו הזוחלים – מותר.

- ראב"ד, ב"י, ט"ז: כמעין אא"כ רבו הנוטפים וגם רק במקום שהנהר התרחב – שכמקווה.
- מהר"ק, ר' ירוחם, ש"ך, גר"א: כמקווה אם רבו הנוטפים או במקום שהתרחב.
- ר"ת, רש"י, ר"ש, תרומה (כשמואל קמא): מותר שמתעצם מעצמו מנביעתו. רמ"א – אין למחות.
 - ש"ך, ש"ך עצמו כשאין מקווה: במקום שהתרחב – כמקווה. שלא התרחב – כמעין.
 - רמ"א, רמ"א עצמו כשאין מקווה: תמיד כמעין.

קושית תרוה"ד: למה שונה ממקווה עם 40 סאה שהוסיפו לו מים שאובים רבים?

- תרוה"ד: מים שאובים משום תלושים, וכשזרע מחדש – נכשרים. מים נוטפים נשארים כך, גם כשמגיעים למי המעין הזוחלים, ולכן ע"פ רוב.
- ב"ח לראב"ד: נוטפים לא פוסלים במקום שהיו קודם זוחלים אלא רק לאזור שהתרחב בו, ולכן לגבי המקום המקורי זהים לשאובים.
- ב"ח לשאר ראשונים: שאובים מדרבנן ומקלים.

○ ט"ז: כל הפסול הוא כשהמעין עומד בתחילה. נוטפים באמת בטלים כשיש מראש זוחלים ממשנת הנדל שזה לדעתנו גם בנוטפים ולא רק בשאובים, למה לא מטהר כמו בסעיף ח' מחוץ לשפת הכלי וכמו סעיף י"א בשאובין? אסרו שמא תטבול בקטפרס, שיש אזורים שמפסיר השלגים וגשם יורדים לתוך הנהר מגובה כקטפרס ואינו חיבור. לכן אסרו בלי קשר.

■ אחרונים (ש"ך על מעין שהמשיכו בסעיף י, חז"א): חולקים.

- ט"ז: אינו דומה למקווה שנמשך לבריכה ששם לא עמד לגמרי, אלא היה בתנועה.

חצי זוחלים וחצי נוטפים:

- ב"י בראב"ד: כמעין. רק רבו שאובים לא, כלשון המשנה.
- ש"ך בראב"ד, ערוה"ש: כמקווה שמחמירים. ערוה"ש – אי אפשר לצמצם אז מחמירים.

מפצי: בכורות נה/שבת סה/נדרים מ: אבוא דשמואל עשה לבנותיו מפצי בימי תשרי.

- רש"י, ראב"ד, שו"ע קצח: מחצלות קנים שיעמדו עליהן בזמן הטבילה משום חציצה.
- ר"ת, רמב"ם, שו"ע קצח: מחיצות קנים משום צניעות.
- רמב"ם, שו"ע רא: מתקן שיקוו המים ויהיו אשבורן. לא עשה במקום שיכל להגיע מתחילה, כי זה לא נוח שצריך ספינות.

טבילה במים זוחלים של נהר שמתהווה בזמן הגשמים:

- מהר"ק, רמ"א: אסור כזוחלים.

סעיף ה – טבילה בימים ובגל הנתלש טבילה בימים:

טבילה בימים מותר? משנה מקוואות ה ד:

- ר"מ: כמקווה "למקוה המים קרא ימים", ואין דין "מים חיים".
- ר' יהודה: רק הים הגדול שיש בו הרבה ימים כמקווה. שאר ימים = מעיין, שיש מים חיים אף בזוחלים.
- ר' יוסי (רמב"ם, רא"ש, רוב הראשונים, שר"ע):
 - רש"י, ר"ש, רא"ש, ערוה"ש: כמעין שמטהרים בזוחלים אך אין דין "מים חיים" ולכן פסולים לזב, מצורע ומי חטאת הצריכים מים חיים.
 - רמב"ם לב"י: כל הימים מטהרים בזוחלים. עבור מים חיים: הים הגדול פסול.
- שאר ימים כן אך רק באשבורן (עומדים). אולי אסור בזוחלים בימים שדומים לנהר, שפסול למים חיים.

האם נחלקו אם מטהרים בזוחלים לסתם טמאים?

- רש"י: כן. גם על זה וגם על מים חיים.
- רמב"ם: רק על דין מים חיים. לר"מ לא, לר' יהודה כן בשאר ימים, ולר' יוסי בשאר ימים אך רק באשבורן. לכו"ע ימים מטהרים בזוחלים טמאים סתם.

טבילה בגל הנתלש (ראה עוד סעיף נו):

מותר לטבול בגל נתלש?

- משנה מקוואות ה ו: אם יש 40 סאה בגל טהורים (רק באדם או כלי על הקרקע).
- למה צריך 40 סאה בגל הרי הים כמעין המטהר בכלשהו (לרמב"ם אף באישה, ולשאר ראשונים כללים)?
 - ב"ח: ימים כמעין שמטהר בזוחלים, אך כמקווה שצריך 40 סאה (שר' יוסי אמר רק כמעין לגבי זוחלים).
 - דרישה: לרמב"ם, אין צורך, אך צריך שכל גופו עולה בן, והיה הו"א שלא, כי נופל עליו.
 - ט"ז: לרמב"ם אין צורך, אך צריך שגופו עולה בן, ולכן נקט 40 סאה שהוא כמות פסוקה.
 - ש"ך: גל שנתלש כמקווה שהתנתק מהים.

נעקר לגמרי מהים:

- תוספתא מקוואות ד ה, חגיגה יט, חולין לא (ראשונים, שר"ע): לא מטבילים בו שלא מטבילים באוויר. שני ראשיה נוגעים בקרקע – מותר. וכן בכיפה של מים אסור.
טעם:
 - ספרא שמיני ט: "מעייך" – מקווה כמעין שעיקרו בקרקע.
 - מדאו' או דרבנן:
 - רש"י, תוס', ט"ז: מדאו'.
 - רמב"ם: מדרבנן גזירה שמא יבואו להטביל בזוחלים שלא בים, שאמנם בים מטהר

- סעיף ע: מכתשת אך ידוע שהרוב כשרים לפי העט"ז (לא לט"ז ושר"ך).

מקווה ממי פירות:

- ריב"א: פסול מדרבנן.
- ר"י ושאר פוסקים, ב"י: פסול מדאו'.

סעיף ד – מקווה של נכרי מותר לטבול במקווה של נכרי?

- תוספתא מקוואות ו ב-ד:
 - ר' דוסא: משמע שכן שוידא שכשר עם שני ת"ח שומרים.
 - ר' חנניה בן תרדיון: פסול שמא נכנסו גויים ומילאו בו שאובים.
 - ר' גמליאל: "א שהכשיר ו"א שפסל וטבל בים.
- מרחץ שבלניה גויים: מטהרת שלה פתוחה לרה"י – טמא, לרה"ר טהור, שספק טומאה ברה"ר טהור. נכנס בבוקר והשיקה למקווה טהור: טהור. נעלה או שהתייחדה ברשותו של הגוי – טמא (בלילה).

ראשונים:

- טור ברא"ש: מקווה בבית נכרי והשכירו לישראל חושדים שהחסיר וימלאנה משאובים.
- ב"י ברא"ש, שר"ע: אך אם יש 21 סאה לא נפסל אם הגוי שפך על גגו ונשפך פנימה שנטהר בכך.
 - רמ"א: שרובו כשר, וספיקה לקולא שמדרבנן.
 - ש"ך: רמ"א לשיטתו שמקווה שרובו שאוב דאו'. אך לשו"ע משמע שדרבנן גם ברובו, ולכן תירוצו זה לא מתאים לשו"ע.
 - ש"ך, ט"ז: המקווה נעול ואי אפשר לתת בו מים אלא בהמשכה מהגג, ולכן כשיש רוב מי גשמים, לא נפסל מהם.
- נפק"מ - מקווה נכרי לא נעול עם 21 סאה, נאמן הנכרי לומר שכשר? (סעיף סט)
 - רמ"א: כן.
 - טור, ב"ח, ט"ז, ש"ך: לא נאמן.

כשהנכרי לא מקבל שכר על השימוש במקווה:

- גר"א בשם תוס': נאמן, שאין לו הנאה בכך.
- מקווה שהיה חסר ונמצא מלא (ראה סעיף ס"ט):
 - רשב"ץ, רמ"א: רובה בהכשר – תולים לקולא. אם לא, אם יש לחוש שנכרי רחץ בה – פסולה. אם לא – כשרה.
 - מהר"ק, רמ"א: ק"ו אם הישראל מעיד על כך שנאמן כעד אחד שנאמן באיסורין.
 - ש"ך: גם אם גוי מכחיש אף במסיחים לפי תומן.

בזוחלין לדעתו ואף באויר, אך יחשבו שמותר.

סעיף ו – אין טובלים בכלים

איסור לטבול בכלים: ספרא שמיני ט (ש"ע): "מעייך" – מקווה כמעייך שעיקרו בקרקע. להוציא כלים (מדאן).

כלי שחיברו לקרקע:

- משנה מקוואות ד ה (טור): אם היה שם כלי קודם, שקבעוה – פסול. אם לא, וכבר היה מחובר, כשוקת – כשר.
 - "קבעו ולבסוף חקקו": בב"ב סה-סו (רוה"פ, ש"ע, רמ"א): צינור שחקקו ולבסוף קבעו – פוסל. קבעו ולבסוף חוקקו – לא פוסל. שכשיש שם כלי נחשב שאובים.
- האם אפשר לטבול ממש בתוכו כשקבעו ולבסוף חקקו:
- ש"ך, ר"ח שבת, חת"ס: כשר.
 - נוב"י: בטבילה מדרבנן ככלי זכוכית מנכרים – כשר, בטבילה דאו' – פסול. בראיית כתם – בדיעבד אם טבלה.
 - רעק"א: פסול, וכשר רק עם ממשיך מים למקווה.

מקווה מבטון וחקיקתו אח"כ בקרקע:

- מהרש"ם: אם אפשר להרים בבת אחת – אסור ככלי. אחרת מותר.
- אחרונים: מותר שנעשה דרך בניין. כנ"ל לבטון מזוין.

כלי עם נקב כשפופרת הנוד המחובר שסתמו עם ברז עץ מותר לטבול?

- נוב"י: אסור, שנחשב כלי שהיה בדעתו לסתום החור עם הברז כשעשה החור.
- בית אפרים, ערוה"ש: כל עוד לא סתם עם הברז – לא נחשב כלי, ואם קיבע אז – כשר. למעשה, חושש לעשות עוד נקב גדול כרימון קודם ולסתום בסיד וצורות כבניין.

סעיף ז – הכשרת כלי להופכו למקווה

מקורות:

- משנה מקוואות ד ה: שוקת שהיתה כלי וחיברו פוסל. ניקבה מלמטה כשפופרת הנוד שלא יכולה לקבל מים – כשירה.
- ריב"ב בשם ב"ש: אף חקוק בסלע (שוקת יהוא) פסול עד שיפחתו רובה.
- תוספתא מקוואות ד ו-ז: קסטילון נקוב כשפופרת הנוד – לא פוסל. אחרת פוסל.
- בני אסיא, ראב"י: אף נקוב כמחט. אך מה שמתחת אם נעשה מהצד ויכול לקבל – פוסל.
- ירושלמי יומא ג ח: ר' אחא: בים של שלמה היה נקב כרימון. למה כרימון?
- תוס' א, רמב"ן: כדי שלא ייטמא מהאדם, פסלו מכלי לגמרי.
- תוס' ב, רשב"א: באמת לא היה צורך אך כך עשו.

- ר' אלחנן: שלפעמים מעייך עיתם מתקטן, ונראה שטובל בכלי, ולכן עשו נקב להוציא מתורת כלי שיוכלו לטבול בו.
- רא"ה: להכשיר כלי בתוכו כשהמים באים ממעיין – צריך נקב כרימון.

ראשונים:

- גאונים, מהר"ם, ר' שמחה (מתאים לתוספתא): נקב מלמטה – בכלשהו, מהצד – כשפה"נ.
 - ר"ש: רק להכשיר כלי לשאובים. להכשיר כלי לטבול בתוכו – אסור אף בשפה"נ.
- תוס', רמב"ן, טור, רמ"א: לכתחילה תמיד כשפה"נ.
- ראב"ד: לא לפסול מים שעוברים בו – כדי טהרתו (כמוציא זית או שפופרת). לטבול בתוכו כלי – כשפה"נ.
- רא"ה: להכשיר כשהכלי במקווה או בים די בשפה"נ. כשהכלי במעיין צריך נקב כרימון.
- רמב"ם:
 - ב"י א (מתאים למשנה): כשקבע ואח"כ ניקב – צריך כשפה"נ. כשניקב ואח"כ קבע – כמוציא זית (כדי טהרתו).
 - ב"י ב: כלי אבנים – כשפה"נ. שאר כלים – כמוציא זית.
 - ב"י ג: חיברו לסלע – כשפה"נ. חיברו לקרקע – כמוציא זית.
- שו"ע: סתירה! סעיף ז כרמב"ם (א), סעיף מ כר"ש.
 - ש"ך: לכתחילה בנקב המטהרו (כמוציא זית). בדיעבד בנקב כלשהו.
 - רעק"א, ערוה"ש: סעיף מ – בפסול לשאוב מהם למקווה. סעיף ז – לטבול בכלי עצמו.

האם יש הבדל בין נקב לשאוב לנקב בכלי להכשיר להיות בו?

- גאונים: לא. אותו דבר.
 - רא"ש לטור, טור: שהכלי יוכשר בתוכו תמיד כשפה"נ.
 - ר"ש, ורא"ש לב"י: שהכלי יוכשר אף כשפה"נ.
 - רמב"ם: לא. אותו דבר.
 - שו"ע לרעק"א וערוה"ש: להכשיר כרמב"ם. לשאוב כר"ש וגאונים.
 - ראב"ד: כשפה"נ להכשיר, כדי טהרתו כמוציא זית לשאוב.
 - רא"ה, ריטב"א: להכשיר – בים כשפה"נ, במעיין כמוציא רימון.
- סתמת הכלי (סעיף מ): תוספתא מקוואות ד ז (רמב"ם, שו"ע):
- פקקו בסיד ובניין – לא פוסל.
 - רמב"ם: דרך בניין.
 - רא"ש: סתימה גרועה.
 - בסיד וגפסיס – פוסל. שאין דרך בניין (ב"י ברמב"ם)

- הניח אותו על הארץ או על סיד וגפסס או שמירח טיט בחורים – לא פוסל.

כלי נקוב שמירחו ולא קיבעו בקרקע נחשב כלי לפסול מים שעוברים עליו?

- ר"ש, רא"ש: לא שנקוב.
- רמב"ם, טור, שו"ע: כן, שלא מחובר.

הכשירו בנקיבה ורוצה להזיז למקום אחר:

- באר יעקב, פת"ש: צריך לנקב מחדש.
- י"א בפת"ש: לא צריך.

קבעו יכול לנוקבו ויכול לסתום שוב (פת"ש)?

- מרכבת המשנה: כן.
- באר יעקב: בדיעבד כן, אך כשאין הפסד ולכתחילה – בתלוש.

רעק"א: מותר לנוקבו כשקבוע, אך אסור לסתום, שכיון שקיבל שם כלי בתלוש, ולא אבד שמו בחיבור לקרקע, כשנסתם חוזר להיות כלי ופוסל.

אם חיברו כשכבר ניקבו – יכול לסתום? בשעת החיבור לא היה עליו שם כלי, ולכן מותר, כקבעו ולבסוף חקקו. לטבול אסור, רק להמשיך מים.

מקווה שעשאו על גג: יומא לא: כה"ג טבל על הגג.

- רמ"א: מותר על הגג, רק לשים לב לא שיהיה כלי שחקקו ולבסוף קבעו.

סעיף ח – מעיין המקלח לתוך כלי מקורות:

- משנה מקוואות ו ה: שידה ותיבה בים – לא מטבילים בהם אלא אם נקובים כשפה"נ.
- משנה מקוואות ה א: מעיין שהעביר על השוקת פסול. על השפה של הכלי – כשר מה שבחוץ שמטהר בכלשהו.
- תוספתא מקוואות ד ה: מעיין היוצא מתלמי (כלי גדול) – ראשון ראשון נפסל כשאובים.

קושיות הר"ש:

- למה מי מעיין היוצא מתלמי או שהעביר על השוקת פסולים, הרי מחוברים למעיין ולא נפסל בשאובים?
- אם יש בתלמי חור כשפה"נ ואם כן מחובר למעיין כעירוב מקוואות – ולמה פסול?

תירוצים:

- ר"ש: גזרו על כלי שנקבעו בקרקע שפוסלים אף במעיין שמא יקבעו סמוך לנקודת מוצא המים ולא יעשו נקב כשפה"נ וייפסלו המים.
- רא"ש: התלמי והשוקת מפרידים בין המעיין לבריכה – אז לא נחשב מי מעיין וחוששים שיטבול בכלי ללא חיבור למעיין.

מעיין שנמשכו מימיו לכלי:

- שאילתות, רמב"ם, רא"ש, טור, שו"ע: כל המים פסולים. על שפת הכלי – מה שבפנים אסור ומה שבחוץ מותר, גם אם עבר כבר בפנים נטהר מחדש. שוקת של יהוא לא היה כלי, ולכן היה שייך בו עירוב מקוואות.

- ש"ך, ט"ז, רש"ל: אם יש נקב כשפה"נ בתחתית והמים יוצאים – לא נפסלים.

- רשב"א, ר"ש: למרות שהשוקת של יהוא כלי שייך בו עירוב מקוואות.

- ב"י: כלי פתוח כשפה"נ מותר לטבול בתוכו. לא פתוח כשפה"נ – לא יטבול אך לא פסולים.

- ר' יוסף טאיטסק: יש נקב כשפה"נ ויש 40 סאה במעיין – המים כשרים כעירוב מקוואות.

סעיף ט – הטבלת כלי בתוך כלי מקורות:

- משנה מקוואות ו ב: דלי מלא כלים והטבילם – טהורים. לא טבל הדלי – אין המים מעורבים עד שיהיה נקב כשפה"נ והכלים בפנים טמאים.

- חגיגה כב: בכלי טהור נקב כשפה"נ. בכלי טמא – מתוך שיש טבילה לכלי עצמו, גם לכלים שבתוכו יש.

- תוספתא מקוואות ה ב-ג: סל מלא כלים והשיקה, ויש נקב כשפה"נ או במעיין בכלשהו – מועיל. קומקום מלא כלים והשיקן – כלים בתוכו טהורים, היטהו על צידו – רק כשיש כשפה"נ מפיו.

- ר"ש, ש"ך: כשפיו כלפי מעלה – מחובר למקווה מהמים שצפים, אך כשמוטה מהצד – לא כ"כ.

ראשונים:

- רמב"ם, שו"ע: כלי חיצון טמא וגם פי כלי החיצון למעלה – בכלשהו. אחרת – כשפה"נ.
- ר"ש, רשב"א: כלי חיצון טמא או כלי החיצון כלפי מעלה – בכלשהו. רק אם גם מוטה וגם טהור – כשפה"נ.
- טור: כלי טמא – בכלשהו. כלי טהור – כשפה"נ (רק כחגיגה).

הטבלת כלי בתוך כלי במעיין:

- ר"ש: בכלשהו נטהר, לא משנה אם פיו למעלה או מהצד.
- רמב"ם, רא"ש, שו"ע: מעיין כמקווה ואין לחלק.

הטבלת כלים בתוך סל או שק:

- משנה מקוואות ו ה, (רמב"ם, ר"ש, רמ"א): מטבילים שהמים מעורבים, שלא מחזיק מים.

2. סעיפים י' – י"ד: דיני מעיין

סעיף י – מי מעיין שנמשכו לבריכה מה דין מי מעיין שנמשכו לבריכה?

- **משנה מקוואות ה א:** על גבי בריכה והפסיקו – כמקווא. חזר והמשיכו – לא מים חיים, אך כמעין שבכלשהו.

הפסיקו מה?

- **ראב"ד:** את הזרימה מהמעין לבריכה.
- **רמב"ם:** את הזרימה מהבריכה הלאה.

פירוש המשנה:

- **ר"ש, רא"ש טור, ש"ע:** בריכת מי גשמים שהזרים אליה מי מעיין – כמעין. הפסיק החיבור – כמקווא. ריקה – כך או כך כמעין.
- **ראב"ד:** בריכה ריקה שהמשיך אליה מי מעיין. כשנפסק – דינו כמקווא.
- **רמב"ם:** בריכת מי גשמים מלאה (למהר"ק) או אף בריכה ריקה (לב"י) והמשיך אליה מי מעיין: פסק המים מלזרום מהבריכה הלאה – כמקווא שנאגרים בבריכה.

נפק"מ:

- **בריכת מים ריקה שמתמלאת והמים נקווים:**
 - **ר"ש, רמב"ם למהר"ק, ראב"ד, רא"ש, טור, ש"ע** כמעין.
 - **רמב"ם לב"י:** כמקווא שנאגרים.
- **בריכת מים מלאה שמתמלאת והמים נאגרים:**
 - **ר"ש, ראב"ד, רא"ש, טור, ש"ע:** כמעין שלא נפסק הזרם.
 - **רמב"ם:** כמקווא שנאגר.
- **בריכת מים שהזרימה הופסקה והמים נאגרים:**
 - **ר"ש, (רמב"ם למהר"ק), רא"ש וטור, ש"ע:** ריקה – כמעין. מלאה – כמקווא.
 - **רמב"ם לב"י, ראב"ד:** כמקווא.
- **בריכה ריקה שהופסקה הזרימה מהמעין אך זורמים החוצה:**
 - **מהר"ק** – כמעין. **כנראה גם ר"ש, רא"ש וש"ע** – שכיון שריקה נותרת כמעין, ומטהרת אף בזוחלים.
 - **רשב"א, ראב"ד לש"ך:** כבר לא מעיין וממילא פסולים בזוחלים.

מעיין שלא היה משוך מתחילתו:

- **ט"ז:** אם המעיין היה עומד, והמשיכו לבריכה – מטהר בכלשהו, אך רק באשבורן (עומדים) ולא בזוחלים.

האם נחשב גם מים חיים?

- **פרישה, רא"ש:** לא.

למה שונה מנהרות שהנוטפים לא בטל?

- **ט"ז:** שם רק משום קטפרס.
- **פרישה א':** כאן מי המעיין בעין ושם לא.
- **פרישה ב':** שם ייפרד אח"כ ופה לא בטוח אז בטל.
- **ש"ך:** כאן הוא באשבורן.

סעיף יא – מים שאובים שהמשיכו עליהם מי מעיין
שאובים שהמשיך עליהם מי מעיין (סעיף טו): משנה מקוואות א ז, ש"ע: אף מועט מטהרים השאובים.

- **מהר"ק, רמ"א:** אך כמקווא שרק באשבורן ולא בזוחלים.

סעיף יב – מעיין שהעבירו על אחורי כלים
העבירו על כלים: משנה מקוואות ה ב:

- **ר' יהודה:** כמעין.
- **ר' יוסי (ראשונים, ש"ע):** כמקווא ולא יטבול על הספסל (ב"י, ש"ע קצ"ח – גם לא על בקעת עץ).

מהו על גבי כלים?

- **ר"ש:** על כלים מנוקבים.
- **רמב"ם, רא"ש, ש"ע:** על אחורי כלים.

המים זורמים מהמעין או הפסיקו?

- **פרישה:** פסק, אחרת כמעין.
- **ט"ז, ש"ך:** אף שיש זרם, שדופן הכלי מפסיק ביניהם.

אילו כלים כלולים בגזירה?

- **ראב"ד, רשב"א, ר"ן, ש"ך:** כלים המקבלים טומאה שמא יטבול במרחצאות. אם לא מקבלים טומאה – לא.
- **רא"ש:** כל הכלים. מח' אם לכתחילה או בדיעבד.
- **ר"ש:** כלים מחוברים לקרקע. תלושים לא, שיש חשש שיקבעו הכלי סמוך למקווא ולא יהיה כשפה"נ ויפסלו בשאיבה.

למה אין הווייתו בטומאה?

- **תוס' יו"ט:** היה עובר גם בלי הכלים.
- **ש"ך:** אין הווייתו בטומאה במעיין אלא רק במקווא.

סעיף יג – מעיין מטפף

מעיין מטפף: משנה מקוואות ה ה (רמב"ם, רא"ש, טור, ש"ע):

- **בקילוח ללא הפסק:** כמעין.
- **בטפוף בהפסק:** כמקווא.

סעיף יד – נוטפים שעשאן זוחלים

זוחלים ממעיין שרבו על הנוטפים ממעיין: משנה מקוואות ה ה: **ר' צדוק** – כשרים כמעין.

נוטפים שעשאן זוחלים:

- **ר' יהודה:** כמעין ואף מים חיים אף בעזרת כלי.
- **ר' יוסי, ר' צדוק (משנה עדויות ז ד), ראשונים, ש"ע:** אסור בכלי המקבל טומאה.

נוטפים שעשאן זוחלים (עיין שוב סעיף מח, נ):

- **רמב"ם, ש"ע:** סמך מקל לעשות הטיפות כקילוח בלי הפסקה, כמעין ואף מים חיים.
- **ר"ש, מרדכי:** מקווא של מי גשמים שהמים עלו על גדותיו וחסמם במקל שלא ייזחלו וייפסלו – כשר באשבורן.
- **רא"ש:** רוצה להזיז מי הגשמים למקום אחר ע"י זחילה.

3. סעיפים ט"ו – כ"ד: פסול ג' לוגין שאובים

סעיף טו – גדרי פסול ג' לוגין שאובים

מקווה עם 40 סאה שהוסיפו מים שאובים (סעיף ג): משנה מקוואות ו ח: בעליון יש 40 ובתחתון לא, מוסיף שאובים עד ששניהם מתמלאים.

רשב"ם: רוב שאובים – פסול. בימינו – חוששים קצת ועושים בור השקה בנוסף לבור זריעה.

ר"ש, ר"ת, רשב"א, רא"ש, שאר ראשונים, שר"ע: לא נפסל.

מעיין חסר שהוסיפו עליו מים שאובים (סעיף יא): מעיין שמימי מועטים שנמשך כנדל (סעיף יא): לעיין סעיף ב בקשר לנהרות.

משנה מקוואות א ז: מעיין שמימי מועטין ורבו עליו מים שאובין - שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא:

משנה מקוואות ה ג: נמשך כנדל והוסיף – כמעין. אם היה עומד וגרם להימשך - מטהר כמקוה בעומדים (אשבורן), אך בכלשהו כמעין.

תוספתא מקוואות ד ט: הרחיבו - מטהר כמקוה בעומדים (אשבורן), אך בכלשהו כמעין.

פוסקים:

רמב"ם, רא"ש, טור, שר"ע: לא נפסל ולכתחילה. איפה ריבה את השאובים?

ר"ן: רק במקורו אך אם הוסיף בהמשך המעיין – רבו הנוטפים נפסל לטהר בזוחלים, ואם רבו שאובים – נפסל לטהר כלל.

ב"י: לא רק במקורו אלא בכל מקום במעיין שהרבה.

איפה הדין של אשבורן?

ב"י: כל מקום במעיין.

ר"ן: אם מקודם היה עומד וכעת התרחב – מטהר במקוה בהרחבה וכמעין בחלק המקורי כתוספתא. אך אם לא היה עומד – בהרחבה באשבורן ובכלשהו ובמקור כמעין.

רשב"א במיוחסות לרמב"ן: לא נפסל. אך אם קדמו המים השאובים מותר אך עדיף שלא לטבול שם.

רמב"ח, מהרי"ק, מרדכי, תרוה"ד, רמ"א, ב"ח, פת"ש, חת"ס: לא נפסל לכלים אך לטבילת אדם כן.

ר"ש, מהרי"ק, רמ"א: פירוש המשנה של נדל הוא שבכל היציאות בנה בריכה והתמלאו. במקום שהיה זוחל – מטהר בזוחלים. במקום שהרחיב – באשבורן ובכלשהו. אך ריבה שאובים – בכל מקרה באשבורן ובכלשהו. מתאים טוב לתוספתא.

רמ"א – בטורח גדול מקל.

מעיין רגיל שהוסיפו עליו מים שאובים ומשך לבריכה ריקה:

ר' ירוחם, נוב"י, חת"ס: מותר.

י"א: אסור.

שר"ך: מחמיר אא"כ רובו מי מקוה.

שיעור פסול מים שאובים: משנה עדויות א ג:

הלל – הין.

שמאי – 9 קבים.

חכמים בשם שמעיה ואבטליון – 3 לוגים.

משנה מקוואות ב ד:

ר"א: רביעית בתחילה, או 3 קבים אם יש כבר מים.

חכמים, שר"ע: תמיד 3 קבים.

טעם 3 קבים:

ראב"ד: 3 לוגים = רביעית ההין השיעור הקטן ביותר לנכסי ציבור ולכן חשוב גם לעניין מקוה.

תוספות: 3 לוגים מספיק לרחיצת אדם.

שפך השאובים בצורה מפוזרת: משנה מקוואות ג ג: סוחט כסות או מהכד שחסום ברשת ונופלים במקומות רבים 3 לוגים:

ר"ע: כשר. שרק במקום אחד נחשב שאובים.

חכמים (שר"ע): פסול.

מים שזרקם בחופניו למקוה ללא כלי: משנה מקוואות ב ו: לוחץ על הטיט לצד עם ידיו וסוחט מהם 3 לוגים – כשר. תלש ומשך 3 לוגים ושפך:

ת"ק, ראשונים, שר"ע: פסול כשאובים.

ר"ש: כשר שלא התכוון לשאוב שלא השתמש בכלי.

מים שאובים ממספר כלים: תמורה יב:

ת"ק: פסול.

יוסף בן חוני: שנים או שלושה כלים פוסל. ארבעה וחמישה – כשר. משנה מקוואות ג ד (שר"ע): שנים ושלושה פוסלים רק שנשפך מהם במקביל או שהתכוון לרבות – שמצטרפים.

כמה מים צריך בכל כלי כדי לפסול?

רש"י, ראב"ד, ש"ך: לפחות לוג בכל כלי.

רמב"ם, שאר ראשונים, שר"ע: לא צריך שמצטרפים.

מה זה שנתכוון לרבות?

ר' ירוחם, טור, שר"ע: שמתכוון למלא קצת להשלים לג' לוגים כדי שיפסלו.

רמב"ם, ב"י, ש"ך א': מתכוון לרבות שלא יחסרו המים מהטבילות שיטבלו.

רשב"א, ש"ך ב': שמתכוון לתת מים במקוה.

האם צריך כוונה לפסול המקוה בנתינת ג' לוגים בהווייתו בידי אדם (סעיף ל"ט לגבי זילוף והווייתו בידי אדם)?

ראב"ד: כשר אף שהתכוון, עד שיהיה רוב המקוה מהם.

י"א בראב"ד, ב"ח: רק מים שהתכוון לשפוך פוסלים, אך בטעות – לא פוסלים.

רשב"א, ש"ך, ט"ז: פסול אף בטעות. לא נוח לו שיפלו? ט"ז: פוסלים בכל מקרה.

ש"ך: לא פוסלים.

3 גומות עם מים שאובים במקוה: משנה מקוואות ב ה:

סעיף כ – בור מים שאובים שהוזרם לתוכם אמת מים כשרים

בור מים שאובים שהוזרם לתוכם אמת מים כשרים:

- משנה מקוואות ג ג (ראשונים, ש"ע): פסול עד שבחישוב ייצא שלא נותר אלא 3 לוגים מהשאובים שהיו בהתחלה.
 - ר"ש, ראב"ד: אם האמה של מעיין נטהר בכלשהו.
 - ש"ך: אם באמה 40 סאה היה נטהר הבור בהשקה.

בור מים שאובים שהכניס בו מי גשמים איך מחשבים את מה שיוצא? (ראב"ד)

- אפשרות א' (משנה מקוואות ג א-ב): כל המים היוצאים הם קודם הפסולים, ורק אח"כ הכשרים.
- אפשרות ב' (משנה מקוואות ג ג): חצי חצי.
- אפשרות ג' (משנה מקוואות ג ג): באופן יחסי.

הלכה:

- ש"ע: בבור מים שאובים שרוצה להכשיר כאפשרות ב' או ג' (לא מוכרע). ובמקווא חסר קצת שנפסל בג' לוגים כאפשרות א'.
 - ט"ז: אא"כ יש רוב שנשפך שאז כבור שאובים.
 - ש"ך: בבור שאובים מכריעים מחצה על מחצה / באופן יחסי לחומרה: כשמי האמה מרובים – יחסי, כשמי הבור מרובים – מחצה על מחצה.
 - ב"י: מחצה על מחצה הוא כי השאובים למעלה (משמע להקל בלבד).

כשיש 20 סאה כשרים ונפלו ג' לוגין:

- ט"ז, ש"ך: נחשב ככולו שאוב. וצריך בחשבון. ש"ך: מחמירים כמחצה על מחצה.
- ראב"ד, רמב"ם בפיהמ"ש, ערוה"ש: שכשר אחר מילואו ועוד.

מה הפסול:

- רמב"ם, ט"ז: נחשב ככולו שאוב.
- ראב"ד: לא נחשב ככולו שאוב.

סעיף כא – מקווא שנפסל שריבה עליו מים כשרים

מקווא שנפסל וריבה עליו מים כשרים: משנה מקוואות ג ב (ראשונים, ש"ע): פסול עד שיצאו כל המים שהיו ויפחתו השאובים פחות מג' לוגים (מילואו ועוד כאפשרות א').

- טעם: אחרונים: שמעיקר הדין היה מספיק למעט טיפה מג' לוגין וכל זה חומרא.

מקווא שנפסל והשיק למקווא כשר: משנה מקוואות ג ב:

- ת"ק (ראשונים, ש"ע): כשר.
- ראב"ע: פסול אא"כ פקק את שאר יציאות המקווא, שהמים יצאו רק למקווא שנפסל.

המקוואות לא באותו גובה:

- ת"ק (רמב"ם, שאר ראשונים, ש"ע): אם היה 40 סאה עד שלא חיבר שלוש הגומות – כשר, אחרת (ואף בספק) – פסול.
 - חת"ס: לא 3 כלים, שמצורפים יחד שהם במקווא אחד.
- ר"ש: כשר שזה כמקוואות נפרדים משיקים.

המביא בידיו מים בהמשכה:

- טור, רמ"א: כשר.

סעיף טז – ג' לוגים שלא התערבו במקווא

ספוג עם שאובים במקווא: משנה מקוואות ו ד: לא פוסל שלא נפל.

- ר"ש: שאינם בעיין, שנפלו דרך משהו.
- רמב"ם, רא"ש, ש"ע: שלא התערבו.

סעיף יז – מים שאובים בצד המקווא

אביק (כלי מתכת שקוע עם נקב שפותחים כשמרוקנים המקווא): משנה מקוואות ו י:

- ר"מ (רמב"ם במשנה תורה, מאירי, ש"ע): כשהאביק באמצע - פוסל, כשהאביק בצד – כשר.
מה ההבדל 3 גומות בסעיף טו שפוסלים? תירוצ: בסעיף טו מעורב לגמרי ופה רק מעורב בהשקה.
- חכמים (רמב"ם בהמ"ש): אם המקווא מקבל רביעית מים כשרים, קודם שהגיעו מים לאביק - כשר. ואם לא - פסול.
- ראב"צ: אם הגיעו המים לאביק, לפני שהתמלא המקווא בארבעים סאה - פסול.

ריקון למעשה: נהגו למעשה לרוקן עם משאבת וואקום ולאחר מכן ייבש עם סמרטוטים.

סעיף יח – שני מקוואות משיקים שאחד פסול

שתי בריכות זו מעל זו, תחתונה שאובים ועליונה כשרים ללא 40 סאה: משנה מקוואות ו יא:

- ר' יוסי (רוב ראשונים, רמב"ם, ש"ע): אם כנגד הנקב 3 לוגים – פסול שזה 1/320 מהבריכה (סאה) = 6 קבים. קב = 4 לוגין. לוג = 1/4 קב = 1/24 סאה = 1/960 מ 40 סאה = 3 לוגים = 1/320 מ 40 סאה.
- ר' אלעזר: כשר, שגזירת 3 לוגים שאובים רק בנפלו.

סעיף יט – מקוואות שנפסלו והתערבו ומקווא שנפסל ונחלק

שני מקוואות חסרים שנפסלו והתערבו:

- משנה מקוואות ג א: ר' יוסי (ראשונים, ש"ע): נפלו לכל אחד לוג וחצי והתערבו – כשרים שלא היה עליהם שם פסול.

מקווא חסר שנפסל ונחלק לשנים: משנה מקוואות ג א:

- ר' יוסי (ראשונים, ש"ע): פסול שנקרא עליו שם פסול. חכמים (ראשונים, ש"ע): נשאר בפסולו עד שיוצא כל המים הכשרים שנפסלו + עוד קצת שנחסר מה 3 לוגים.
- ר' יהושע: כשר, שנחסר גם חלק מה 3 לוגים לכל אחד.

סעיף כד – 3 לוגין שאר משקין ונתן סאה ונטל סאה משקים הפוסלים מקווה ב3 לוגין:

- משנה מקוואות ז ב (ראשונים, ש"ע): מים, מי כבשים, מי שלקות, תמד שלא החמיץ, מי צבע.

משקים שלא פוסלים ב3 לוגין:

- משנה מקוואות ז ב (ראשונים, ש"ע): שאר משקים (יין, שמן), מי פירות, ציר, מוריסי, תמד שהחמיץ: היה 39 סאה במקווה, ונפל סאה מהם – לא הכשיר. היו 40 סאה ונתן סאה, ואח"כ נטל סאה – כשר (עד רובו).

נתן ונטל סאה בשאר משקים ומים: יבמות פב: כשר.

- ר' יוחנן: עד רובו.
 - רש"י, תוס', רא"ש ושאר ראשונים, ש"ע, חז"א: במי פירות, שהחמירו שלא ראויים למקווה כלל, אבל מים מותר אף כולו.
 - רמב"ם, ראב"ד, רשב"ץ, ש"ך: במים שאובים. גזרו שנראה שלקח כל המים הכשרים והכניס רק שאובים, ויבואו לטבול בשאובים.
 - ב"י ברמב"ם, דגמ"ר: רק אם נעשה בגלוי, אך אם מאליו – לא, שמשום מראית עין בלבד.
 - בימינו: יש בור זריעה אך גם בור השקה כדי לצאת ידי הראב"ד.
 - דגמ"ר: במעיין נובע אין חשש זה ומותר.

נתן סאה ונטל סאה פעמיים במי פירות:

- רמב"ם: פסול.
- רא"ש, ש"ע: כשר עד רובו.

נטל ואח"כ נתן:

- ב"י: פסול שלא נותרו 40 סאה.

נתן סאה ונטל סאה במעיין:

- דגמ"ר: לרמב"ם שזה מראית עין, במעיין לא ניכר – שגדל מעצמו, וכשר.
- מהרש"ם: לראב"ד יש לכאורה צריך לחשוש שזה מדינא, אך הראב"ד במפורש מכשיר.

- ראב"ד: מדרבנן, שמא יטבול במקווה מי פירות.

מקווה שהדיח בו כלים או שרה בו סימנים – ושינה מראהו.

- משנה מקוואות ז ג (ראב"ד, רשב"א, ש"ע): כשר.

מקווה שנפל בו יין או מוהל:

- משנה מקוואות ז ג (ש"ע): פסול אם נשתנה מראהו. אלא ימתין שירד גשם ויחזרו למראה מים, ואם יש 40 סאה מוסיף שאובים עד שחוזר למראה מים.
 - ראב"ד, ש"ך: רק אם התערב גוף המשקה, אך אין שיעור לכמות.

- ר"ש: לת"ק אפשר, משום גוד אחית וגוד אסיק.
- רמב"ם, ב"י (ראוי להחמיר), ש"ע (סעיפים ס-טב): לא אומרים גוד אחית וגוד אסיק במקוואות.

המשכת מי מעיין לבור פסולים:

- רמ"א: כשרים בכלשהו.

סעיף כב – חלוקת הג' לוגין והכשרת מקווה פסול מקווה חסר 3 לוגין, ונפלו 3 לוגין שאובים:

- ש"ע: בפסול עד שירבה מים כשרים עד שנשער בחשבון שדוחים המים בתוכו ומחליפים אותו.

חסר קורטוב שנפל פחות מ3 לוגין והשלימוהו:

- משנה מקוואות ז ב (ש"ע): לא פוסלו אך לא מכשיר אותו.

חסר קורטוב שנפל בו 3 לוגין:

- ש"ע: פסול עד שיצא מילואו ועוד.
 - ש"ך: רק כשהמקווה לא מכיל יותר מ40 סאה, שצריך לדחות המים הפסולים.
- ראב"ד, רמ"א: היתה כולה שאובה אפילו נתן כדי שיצא כדי מילואו ועוד – לא מועיל, אלא מחשבים המים היוצאים בחשבון לערך הכשרים הנכנסים עד שהכל יצא.

סעיף כג – אלו 3 לוגין פוסלים?

אילו 3 לוגין פוסלים? משנה מקוואות ז ה:

- ת"ק (רמב"ם, רמב"ן, רא"ש, ש"ע): כמראה יין לא פוסל, אלא רק מראה מים.

קצת פחות מ3 לוגין מים ונוסף חלב שמשלים ל3 לוגין, ונראה כמים – לא פוסל.

כלומר, צריך גם מראה מים, וגם שיהיה 3 לוגין מים.

- רא"ש, ש"ך: אם כל מראה המקווה השתנה בגלל היין – נפסל (סעיפים כה-כו).
- ריב"נ: הכל לפי המראה.

האם צריך שישתנה למראה יין ממש או די שלא יהיה מראה מים?

- דר"ט: די שלא יהיה כמראה מים. אך יש מקלים.

4. סעיפים כ"ה – כ"ט: שינוי מראה המים

סעיף כה – מי צבע, יין ומוהל שנפלו למקווה

מי צבע שנפלו למקווה: ספרא שמיני ט, משנה מקוואות ז ג:

- ת"ק במשנה: כשר אף בשינה מראהו.
- ר"מ: שינו מראהו פסול.
- ר' יוסי (ש"ע): הפוסל ב3 לוגין לא פוסל בשינוי מראה, כמי צבע שאין ממש לצבע.
- מי צבע עם ממשות של גוף הצבע פוסלים מדאו' או מדרבנן?
 - משמע בתוס', רמב"ן, רשב"א, מב"ט, רוב ראשונים, ש"ת דברי חיים: מדאו', שדורשים "מקווה מים".

- אג"מ: מים לא משפיעים שנקרא על שם המים, אבל מי פירות ששינה מראהו – נקרא המקווה על שם מי הפירות ונפסל.

צריך שאובים?

- ראב"ד, ש"ך: לא, ואף שנמשכו מהגת פוסלים במראה.

גוש צבע סיד או אבקה פוסלים כיון בשינוי מראה?

- מ"ב, דברי חיים, מהרש"ם, הר צבי: כן אם יש ממשות. לכן צריך להיזהר שלא ייפול סבון.
- חז"א, ראש יוסף: לא שהגוף נימוח ונשאר רק מראה, וגם אם נשאר – נחשב כעפר.

שינוי טעם או ריח של מי המקווה:

- חולין כז: מותר לטבול במים סרוחים. ירושלמי תרומות י, ו: שינוי טעם לא פוסל. רמב"ם, תוס', רא"ש: דווקא מראה, ולא טעם או ריח פוסלים.
- מנחת יצחק: מותר לשים כלור לזכך ולנקות למרות הריח והטעם.

השתנה מראה מים בעקבות חימום המים שהעשן ליבן את המים:

- משכנות יעקב: לפעמים כשמתחמם מתלבן ובעייתו.
- פת"ש: אין לחוש.

סעיף כו – נפל למקווה והשתנה מקצת ממראהו

נפל יין ונשתנה מקצת מראהו:

- משנה מקוואות ז (ש"ע): אסור לטבול אם אין מראה 40 סאה מים. תוספתא מקוואות ה י (ש"ע): גם בדיעבד.
- ש"ך: אם יש מראה 40 סאה מים – כשר לטבול באלו שלא השתנה מראיתו.

סעיף כז – מקווה שהשתנה מראהו מחמת עצמו

השתנה מראהו מחמת עצמו:

- רמב"ם, ש"ע: כשר.
- ב"י: ק"ו ממי צבע שנפלו שלא פוסלים.

השתנה מראיתו מחמת הרוחצים:

- חיבור לטהרה, דברי חיים: טהורים כמחמת עצמן.

סעיף כח – מעיין שהשתנה מראהו

מעיין שהשתנה מראהו:

- רמב"ם, ראב"ד, רשב"א, ש"ע: לא נפסל בשינוי מראה. מקווה שנפסל משינוי מראה, והמשיך מי מעיין אליו:
- רשב"א, ש"ע: נכשר אף אם לא חזר למראיתו.

סעיף כט – נפלו למקווה ג' לוגין יין

נפלו ג' לוגין יין:

- תוספתא מקוואות ה י (ש"ע): כאילו לא נפלו ומותר לטבול אף במקום היין אם לא השתנה המראה.

- גר"א: גורס שנפלו ג' לוגין מים.
- מהרש"ם: שנפלו ג' לוגין יין לבן שלא משנה המראה.
- אחרונים אחרים: יין אדום.

היה שאוב והשיקו למקווה או מעיין:

- תוספתא מקוואות ה י (ש"ע): במקום היין לא טיהר. במקום המים – טיהר.

מקווה חסר שנפל יין והשתנה מראהו, ונפל שם ג' לוגין מים שאובים:

- תוספתא מקוואות ה י (ראב"ד, רמ"א): טהור שכשנפלו השאובים היה יין, אף אם חזר מראיתו.
- שם אריה: מים שאובים שנפל בהם יין והשתנה מראיתו – דינם כיון, ולא כשאובים, ולכן אם הוסיף עליהם כשרים – כשר.

מקווה חסר שנפל לתוכו יין והשלימו לארבעים סאה אך שינה את צבעו, ואח"כ חזר צבע המים:

- ראב"ד: כשר.
- ר"ש, רמב"ם, רמ"א, ש"ך: פסול שלא מעלין, וצריך להוסיף כשרים להשלים.

טבילה בחבית שהוכנסה לים שיש בהם מים:

- מכות ד: רב, ברייתא: לא עלתה לו טבילה מחשש לג' לוגין במקום אחד. בנהר – לא. תרומה שנפלה לשם – טמא.

והרי מותר להוסיף שאובים למקווה 40 סאה?

- רש"י: גזירת רחיצה בשאובים שנאסרה לאוכלי תרומה, אך כמקווה כשר.
- תוס': גורס חבית מלאה יין (לבן), והפסול מדין טבילה בשאר משקים.
- ב"י בבדק הבית ברמב"ם: כאן השאובים לא מתערבים היטב, ולכן פסול.
- ריטב"א בשם ר' משה הדרשן, ערוה"ש ברמב"ם: בים המים מלוחים ולא מתערבים טוב, עם המים המתוקים בחבית – וכאיסור שניכר שלא בטל.

5. סעיפים ל' – ל"ג: שלג ברד טיט מלח וקרח

סעיף ל - דין שלג, ברד, כפור, גליד, מלח וטיט

פסול מקווה חסר בנתינת שלג ברד וכפור שאובים: משנה מקוואות ז א:

- ת"ק: השלג והברד והכפור (טל שנקרש) והגליד (קרח) והמלח והטיט הנרוק (טיט שניתן להוריקו לכלי) - מעלין ולא פוסלים בג' לוגין.
- ר"ע בשם ר' ישמעאל: לא מעלה את המקוה.
- אנשי מידבא בשם ר' ישמעאל: עושים מקווה לכתחילה.

שלג ברג וכפור לפני שהופשרו שאובים – פוסלים מקווה חסר?

- רז"ה: פוסלים כמים. המשנה כשלא שאובים, ואף אנשי מידבא במשכו השלג.

- שאילתות, הר צבי, חז"א ועוד אחרונים לכתחילה: כשהפסיר אסור, והתוספתא התכוון שהם כשאובים שנמשכו שלא פוסלים אך לא מטבילים בהם.
- הר צבי: לכן בימינו נחוץ להמתין לגשם ולעשות אוצר.

סעיף לב – טיט במים שבמקווה

מקווה שיש בו 40 סאה מים וטיט: משנה מקוואות ב י:

- ר"א: מטבילים במים ולא בטיט.
 - תוס', רא"ש: לא מטבילים בטיט, אך משלים ל40.
 - ר' יהושע (שאר ראשונים, שר"ע): גם בטיט כשהמים צפים עליו, אך אם התכנס הטיט לצד אחד – מטביל במים.

שיעור רכות הטיט:

- משנה מקוואות ב י:
 - ר"מ: שהקנה יורד מאליו.
 - ר' יהודה: שאין קנה המידה עומד.
 - אבא אליעזר בן דולעאי: שהמשקולת יורדת.
 - ר' אליעזר: היורד בפי החבית.
 - ר"ש: נכנס בשפופרת הנוד.
 - ראב"צ: נמדד בלוג.
- זבחים כב: ר"ל: אם פרה שותה.

פסיקה:

- סמ"ק: הגמ' חולק, והולכים לחומרא ככל הדעות במשנה.
- שאר ראשונים, שר"ע: המשנה נחלקת מהו השיעור בגמ', ולא חולקים.

סעיף לג – טבילה בדברים שברייתם מהמים:

דברים שברייתם מהמים: זבחים כב:

- ר"ל, רשב"ג, ר' יצחק בר אבדימי, (ראשונים, שר"ע): יבחושים אדומים/עיניו של דג – טובלים גם לבדם שנבראו מהמים.
 - רמ"א אר"ח קס, מג"א, חז"א: דווקא שריסקן.

6. סעיפים ל"ד – מ"ג: כלי הפוסל במים שאובים

הקדמה – גדי כלי הפוסל בשאובים:

תנאים נצרכים להגדרת כלי שייחשבו שאובים:

- ראוי לקבל (כד).
- תלוש שיהיה עליו שם כלי (לד).
- שהכלי יתמלא לדעת (לד).
- שיהיו לו 4 דפנות (לה).
- שיקבל מים כדרך קבלתו (לה).
- שיהיה נעשה לקבל בו (לו-לז).
- שיהיה שלם ולא נקוב (ז, לח, מ).

מה לא נצרך?

- גודל: בכל גודל אפשר.

- ראב"ד, י"א באשכול: רוב המקווה כשרים – מעלין ולא פוסלים. רובו משלג וכדומה שאובים – פסול. אנשי מידבא במשכו השלג.
- רמב"ם, ר"ש, רא"ש, טור, שר"ע: לא פוסלים ומשלימים ואף כל המקווה מהם. טבילה בשלג וכדומה: תוספתא מקוואות ה ח: עיגולי שלג משוקעים במקווה:
 - ת"ק: מעלין.
 - ר"י: לא מעלין.

לטבול במקווה שכולו שלג ברד או כפור לפני שהופשרו:

- רמב"ם: שלג מותר, ברג וכפור אסור, שלא מרוסק.
 - ש"ך בשם ב"י באר"ח: בנטילת ידיים כתב שלרמב"ם רק בריסקו עד מים.
 - ראב"ד, ר' אליעזר מביהם, ר' שמחה, ש"ך ברמב"ם ורא"ש, ב"י מחומרא, רמ"א לכתחילה, ב"ח, ש"ך, חת"ס: אסור כל המקווה משלג שאוב, ורק להשלים רוב מקווה. מותר לעשות מקווה שלם משלג ולטבול בו אחר שמופשר.
- ר' שמריה, ב"י ברא"ש, ב"י מדינא, שר"ע, גר"א: מותר.

איך משערים שיעור המקווה משלג?

- ב"י, רמ"א: קודם צריך למעך ורק אחרי זה לשער.

אופן הפשרת השלג כדי לטבול בו:

- תולדות יצחק, חת"ס: אין לשפוך מים חמים, שעוד לא נחשב מקווה, והרותחים השאובים כג' לוגין מים שפוסלים בתחילה, אלא להפסיר עם טס ברזל מלובן.

החשש שהופשרו ג' לוגין בדרך:

- יפיל על הקרקע ליד ויימשך 3 טפחים עד למקווה כדי שלא יפסול אלא ברוב.

טבילת ידיים בשלג:

- ב"י: נט"י דרבנן (חולין קו) ומקל כר' שמריה.
 - ש"ך: באר"ח התיר רק בריסק שנעשו מים? מ"ב, אחרונים: אסר ליטול ידיו בשלג לא מרוסק, אך התיר להטביל ידיו בשלג.

מקווה שכולו מטיט הנירוק:

- סוכה יט (טור, ב"י, שר"ע): מצטרף ל40, אך הטובל בו לא עלתה לו טבילה, שאסור לעשות מקווה שלם מטיט הנירוק.

אבן ברד:

- משנה מקוואות ז א (רמב"ם, שאר ראשונים, שר"ע): ריב"ג: ברד כאבן = כמים.

סעיף לא – מקווה שאוב שמימיו קפאו

מקווה שאוב שמימיו קפאו:

- תוספתא טהרות ב ו: טהור משום שאובים. הופשר – כשר.
 - רמב"ם, סמ"ג, רא"ש, ר"י, שר"ע, דרכ"מ, ש"ך: הופשרו מותר כתוספתא.

- קבלת טומאה: אף שלא מקבל טומאה ייחשבו כשאובים.

סעיף לד – הגדרות כלי שמים שבתוכו נפסלים א. שיהיה לו בית קיבול:

- משנה מקוואות ד ב (ש"ע): צינור עם שפה פוסל, בלי – לא שצריך שיהיה ראוי לקבל.

ב. שיהיה לו שם כלי בהיותו שאוב:

- בב"ק סז (ראשונים, ש"ע): צינור שחקק ולבסוף קבע – פוסל. קבע ולבסוף חקק – לא פוסל שלעולם לא היה לו שם כלי לפני שנקבע בקרקע. (סעיף ו לעיל).

ג. שיתמלא לדעת:

- משנה מקוואות ב ז: מניח קנקנים על הגג לייבוש והתמלאו מים – לא נפסלים.

- משנה מקוואות ד א: מניח כלים תחת הצינור (עין סעיף מא):

- ב"ש: גם שוכח פוסל, גזירה משום מניח (רמב"ם בפיחמ"ש).

- ב"ה (ראשונים, ש"ע): דווקא מניח שהתמלא מדעתו.

- ש"ך, ט"ז, פרישה: לא צריך שיתכוון למלא בשביל המקווה אלא רק שיתמלאו הכלים.

חש"ו שמילאו – פסלום או שאין להם דעת לפסול?

- ערך ש"י: פוסלים, שמעשיהם מוכיח שיש להם דעת לזה.

- דברי חיים: כשנתנו ממש בידיהם פוסלים, אך אם רק נתנו הכלים בחוץ – מסתפק.

- גידולי טהרה: העלות בשעת הגשמים – מחשבתם ניכרת ופוסלים, אך אם כשאינן עננים – אין מחשבתם ניכרת ולא פסלום.

ד. גודל הכלי שפוסל המים בתוכו:

ה. קבלת טומאה:

- משנה מקוואות ד א: כל כלים ואף כלי אדם שלא מקבלים טומאה – פוסלים.

- תוס': צריך בגודל לסוך איבר קטן.
- רא"ש, ש"ע: בכלשהו.

- ראשונים, ש"ע: אף כלי אדמה שלא צריך כלים המקבלים טומאה.

סעיף לה - דופני הכלי ואופן עמידת הכלי

ו. שיהיה לכלי 4 דפנות:

- משנה מקוואות ד ב: צינור עם שפה פוסל, בלי – לא.

כמה שפות צריך?

- רוב הראשונים, ש"ע: 4 שפות.
- רוקח: 3 שפות.

ז. שיקבל מים דרך קבלתו:

- משנה מקוואות ד ב (ראשונים, ש"ע): מניח לוח תחת הצינור, העמידה על צידה להדחה – לא פוסל, שלא עומדת באופן שראויה לקבל, והמים יגיעו למקווה גם בלעדיה.

טבלה שאין לה שפה:

- טור: פוסלת שמקבלת טומאה.

והרי פשוטי כלי עץ לא מקבלים טומאה?

- ב"י א, ש"ע, עט"ז: יש שפה, אך כפאו על פיו.
- ב"י ב: ניטלו שפתותיו ומקבל טומאה, שמתחילה היה מקבל טומאה.
- ב"י ג בבדה"ב, ש"ע: פשוטי כלי עץ מקבל טומאה מדרבנן.

- ט"ז, ש"ך: קשה מצינור ששם הקל.
- פרישה ב"ח, ט"ז, ש"ך: לוח למדרס או משופה לעשות מלאכתו ולכן מקבלים טומאה, שייחדו לשם שימוש.

צינור פלסטיק בנקב בחיבור ההשקה:

- מנחת יצחק: כיון שיכולים להגיע בלעדיה, אף אם נאמר שמקבל טומאה מדרבנן – אין הוית המקווה על ידה.

סעיף לו – צינור שחקק אותו

שיעור חקיקה לפסול צינור: משנה מקוואות ד ג:

- ת"ק (הג' סמ"ק, שאר ראשונים, ש"ע): מעץ – בכלשהו, בחרס – לקבל רביעית.
- ט"ז: שבעץ ראוי לחקוק יותר.

- ר' יוסי (סמ"ק) אף בחרס בכלשהו. רק בשברי חרסים – ברביעית.

והרי המים באים בהמשכה מהשאיבה ולמה נפסלים?

- ש"ך: מדובר שאין בו רוב מים כשרים, שבזה המשכה לא מועילה.

צינור שנחקק ואח"כ נסתם:

- משנה מקוואות ד ג: כשר. רמת ההידוק הנדרשת:
- יראים: דווקא שהידק בעצמו.
- רמב"ן, ש"ע: אף בהתהדקו מאליהם.

סילון צר רחב וצר:

- משנה מקוואות ד ג: לא פוסל שלא נעשה לקיבול.
- רמב"ם, ר"ש, ר"ן, ש"ע: אף כשמקבל צרורות, שלא נועד לכך.
- הג' מרדכי: שצרורות לא מתעכבים.

ח. שיהיה הכלי נעשה על מנת לקבל בו:

- משנה כלים ב ג: סילונות שכפופים ומקבלים – טהורים שלא נועדו לכך.
- תוספתא מקוואות ה ה: נכפף הסילון – פסול.

ראשונים:

- ראב"ד, גר"א, לחם ושמלה, אג"מ, חז"א: פסולים, שהחמירו במקוואות מטומאה וטהרה.
- קשה מהמשנה לעיל: "סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב מן האמצע - אינו פוסל מפני שלא נעשה לקבלה". אולי הכוונה שאין בית קיבול בדרך כלל, ודוחק.
- רמב"ם, שו"ע, רמ"א: כשרים, והתוספתא כשנעשה לשם בית קיבול. רמ"א - לכן לא חוששים אם נוצר גומא מריקבון העץ.
- נוב"י: גם בלי כוונה פוסל לדעתם, ורק ריקבון לא.

צינור שנוצרו בו חטטים:

- ר' שמעיה, רמב"ם, רא"ש, טור, ב"י, רמ"א: לא נפסול שלא נעשו לקבלה ולא חשובים ככלי.
- הג' מרדכי: פוסלים. מהרי"ק: הסתפק אם דווקא מתחת לאדמה והחמיר.

מים שהוכנסו לכלי מנוקב:

- תוספתא מקוואות א יג: אם אפשר ליטול ידיים פוסל, ואם לא - לא פוסל.
- חולין קז: צינור ששופכים מהיאר בדלי ומוליך לשדות... אם נקב כניסת המים קטן ככונס משקה - מלפף הצינור ונוטל.

מה אפשר להתיר בחיבור של כלי עם נקב כשיעור כונס משקה?

- רוקח, אגור: טבילת ידיים, כלים ואדם. שפופרת הנוד רק בעירוב מקוואות, אך כאן שהמים צפים מעל הכלי, די בנקב קטן.
- רש"י, תוס', ר' יונה, סמ"ג, ב"י, רמ"א: רק טבילת ידיים. במקוואה רגיל - כשפופרת הנוד.
- ר"ף: אוסר לגמרי.

טכניקה לניקוי המקוואות:

- נוב"י על סעיף לו: מחברים שני מקוואות זו ליד זו ובאחד מוודאים שיש 40 סאה מי גשמים. ואז ממלאים שאובים עד ששניהם מלאים, דרך החור. ואז את האחד שרוצים לנקות מרוקנים, כשהשני מלא, וככה אפשר לנקות אותם בהדרגה, כי אחרי מותר למלא עד שנשפך לשני דרך החור.

אם המים באים לצינור דרך כלים הקבועים בגלגל ונקובים:

- רוקח: מותר לטבול אף אין שיעור 40 סאה שנחשב חיבור שהנזחלין מחברים.
- ב"י, רמ"א: אם יש 40 סאה מותר למרות שרק ככונס משקה. דגמ"ר: שנזחלין לא מחברים וכ"ש כאן שעולה ויורד.
- ש"ך: גם אם יש 40 סאה אינו חיבור. רק אם נקוב כשפה"נ - נחשב חיבור, אך ככונס משקה לא מספיק.

סעיף לז - מים שהגיעו מרעפים

מים מרעפים:

- רשב"א, שו"ע: לא פוסלים שלא נעשו לקבל. גם הראב"ד וסיעתו יודו, כי זה לא מקום עפר וצרורות.
- מנחת יצחק: לא רעפים שלנו שיש בהם בתי קיבול ליתדות או ברגי ברזל, אלא גג חלק.

סעיף לח - המניח שק או קופה תחת הצינור

מניח שק או קופה תחת הצינור:

- משנה מקוואות ה ו (רמב"ם, שו"ע): לא פוסלים. טעם:
- לבוש, ש"ך: אין נקב כשפופרת הנוד, כיון שיש הרבה נקבים - לא פוסלים. מותר לכתחילה.
- ט"ז: שהמים שבכלים מתערבים עם היוצאים דרך הנקבים.

סעיף לט - זילוף ע"י אדם או בהמה

זילוף (התזה) ע"י אדם או בהמה: תוספתא מקוואות ג, ב:

- ר' יוסי: זולף בידיו ורגליו - פסול. זילפו בהמה או לגיון (חיל רכוב על סוסים) - כשר, ואף לא הוסיפו אלא יצרו מקווה חדש.
- רשב"א, רא"ש, טור, שו"ע: ע"י אדם פסול, ע"י בהמה כשר.
- ר"ש לב"י, רמ"א: למקווה עצמו - פסול. על הקרקע שזה בהמשכה - כשר.
- ראב"ד, ר"ש לט"ז: מים שאובים - פסול. מים כשרים - כשר (עד רובו).
- י"א בראב"ד: נתן בכוונה - פסול. שלא בכוונה - כשר.
- רמב"ם: כשנתן בידיו או ברגליו - פסול, בהמשכה או בהתזה - כשר.
- קשה: כי הרמב"ם סבור שאין עושים מקווה בתחילה בהמשכה. צ"ל עד רובו.

בהמה או אדם שהתזו שלא בכוונה ג' לוגין מים כשרים למקווה חסר?

- רשב"א, רא"ש, טור, שו"ע: באדם נפסל. בהמה - לא נפסל.
- רמב"ם, ראב"ד: בין אדם ובין בהמה - לא פוסל.
- ר"ש לב"י, רמ"א: בשניהם נפסל אא"כ נעשה בהמשכה.

פסול בידי אדם בג' לוגין?

- רשב"א, רא"ש, טור, שו"ע: כן כשאובין ממש.
- ראב"ד: רק ברוב. לחם ושמלה: שלא שכיח ולא גזרו ב3 לוגין משום כולו.

הסרת הפקק - הסרת המונע - כהויתנו בידי אדם?

- חת"ס, חז"א: לא נחשב, ומותר, כמו שבירת הקנקנים (מ"ב-מ"ג).
- רב פעלים: נחשב כמו בזחילה.

סעיף מ - חור הפוסל כלי מלהיחשב כלי

שיעור נקב כשפופרת הנוד:

- משנה מקוואות ו ז (רמב"ם, רא"ש, שו"ע): עירוב מקוואות בשפה"נ (2 אצבעות קוטר).
- תוספתא מקוואות ה ד: אצבעות בינוניות.

מקום ושיעור נקב הכלי (סעיף ז):

- **ר"ש, ש"ע:** ניקב בשוליו כלשהו – אינו כלי לפסול, אא"כ מקבל מים מתחת השול שאז פוסל. מהצדדים – כשפה"נ.
- **סתירה בש"ע:** בסעיף ז פסק אחרת ויישבנו שם.

סתם הנקב באופנים שונים:

- **תוספתא מקוואות ד ז (ש"ע):** סיד וצורות וסתם, הושיבו על הקרקע, או על סיד וגפסית – לא נחשב סתימה להחזירו לפסול. עירב סיד וגפסית – מחזירו לכלי שפוסל.

כלי ששואבים איתו את מי המקווה לנקותם – צריך לנקוב?

- **רא"ש, מרדכי, ש"ע:** צריך לנקוב שמא ייפלו ג' לוגין.
- **תוס', סמ"ק, רשב"א, מהרי"ק, רמ"א:** לא צריך, שאם נפלו מסתמא נחשב שנפל מכמה כלים, אך טוב לנקוב.
- **רמ"א:** מחמיר לכתחילה אף במעיין.

מה מועיל הנקב – הרי הוויתו בידי אדם ונפסל אף בלא כלי (סעיף טו)?

- **ש"ך:** לא נחא לו שיפלו המים וכנופלים ממילא, לא פוסל.
- **ט"ז:** אף שלא נוח לו – פוסל. אלא כיוון שיש חור כל הזמן זורמים מים וגוד אחית מהכלי למקווה והמים לא נפסלים שמחבורים. אומרים גוד אחית בדרבנן. לא כמו גוד אחית בסעיף ס"ב כי שם זה להכשיר שאובים, אך כאן זה רק שלא לפסול. לפי זה, עם חור שפה"נ יכול למלא כך את המקווה מהנהר שלא נחשב שאובים.

כלי ששואבים איתו מי מעיין:

- **ש"ע:** לא צריך שלא נפסל בשאיבה.
- **שאלות, מרדכי, מהרי"ק, תרוה"ד, רמ"א:** לכתחילה מחמירים כי יש מחמירים הפוסלים שאובים במעיין.

סעיף מא – המניח כלים תחת הצינור

המניח כלים תחת הצינור: משנה מקוואות ד א:

- **כלי שהניחו בכוונה להתמלא:** טמאים לכו"ע שמשמע שב"ה חולקים רק בשוכח. אך ר' ירוחם וטור סוברים שגם במניח טהור (בניגוד לפשט).

כלי ששכחו בחצר סתם:

- **ר"מ:** לכו"ע טהורים.
- **ר"י:**

- **ב"ה, הלכה:** טהורים.
- **ב"ש:** טמאים.

כלי ששכחו מתחת לצינור:

- **ב"ש, ר"מ (רמב"ם):** טמאים.
- **ב"ה, ר' יוסי (רא"ש):** טהורים.

באיזה מקרה נחלקו: שבת טז: ר' משרשיא: בשעת קישור עבים – לכו"ע טמאים. בפיזור – לכו"ע טהור. בשעת קישור עבים והתפזרו ושוב נקשרו – מח' אם בטלה מחשבתו.

- **רש"י, רא"ש:** ר' משרשיא על ב"ש וב"ה, שהמחלוקת רק בכלי ששכח בקישור עבים והתפזרו ושוב התקשרו, שלב"ה בטלה מחשבתו ולב"ש לא בטלה וטמאים.
- **רמב"ם:** ר' משרשיא על ר"מ ור"י בדעת ב"ש בכלי שהניחו בחצר. רק נחלקו בקישור עבים שהתפזרו ושוב התקשרו, שלר"מ לפי ב"ש – בטלה מחשבתו וטהור, ולר"י לב"ש לא, וטמאים.

נפק"מ:

כלי ששכחו תחת הצינור בקישור שהתפזרו והתקשרו:

- **רמב"ם:** פסולים שהלכה כר"מ. **למה פסק כר"מ?**
 - **ב"י:** שבגמ' ר"ט כר"מ, והלכה כרבים.
 - **ב"ח:** שהלכה כר"י על ר"מ כשחולקים על דעתם, אבל כשחולקים בדעת ב"ה וב"ש לא.
 - **ש"ך:** כירושלמי וכגמ' בשבת.
- **רא"ש:** כשרים שהלכה כר"י לפי ב"ה.
- **ר' ירוחם, טור, ש"ע:** טהורים אף בכוונה לכאורה.

אחר שהכלי התמלא במים כשרים:

- **משנה מקוואות ב ז, רא"ש, ש"ע:** מניח לייבשם והתמלאו – ישבור או יכפה אך לא יערה כדי שלא ייפסלו כשואבים.

סעיף מב – כלים שהונחו על הגג

כלים שהונחו על הגג לייבוש:

- **ספרא שמיני ט א:** כשרים.
- **משנה מקוואות ב ז:**
 - **ר"א:** בעונת גשמים אם יש מי גשמים בבור – יישבר וטהורים, ואם אין מים – לא. **למה דווקא עונת גשמים?**
 - **ר"ש:** שיתמלא גם ממי גשמים ויהיה רוב גשמים ומיעוט שנמשכו (יתרון).
 - **רמב"ם, רא"ש, ר"ן, ש"ע:** שאז יש כוונה במילוי מים בקנקנים וכשואבים (חיסרון). וק"ו כשלא בימי הגשמים שמתר.
 - **ר' יהושע (רמב"ם, רא"ש, ש"ע):** המים טהורים וישבור או יכפה וטהורים.

סעיף מג – עוד כלים שהתמלאו ממי גשמים

הסייד ששכח עציץ עם סיד בבור: משנה מקוואות ב ח:

- **ר"א:** המים צפים מעליו – יישבר שהמים שבעציץ מחבורים למי הבור, ואם לא – לא, ושואבים.
- **ר' יהושע (רמב"ם, רא"ש, ש"ע):** כך או כך טהורים ויישבר. שידע שיגיעו המים לכאן ולכן יש כאן דעת. אך צריך מעט מים בבור שלא יקלו בשואבים.

המסדר קנקנים בבור כדי לסתום דפנות הקנקנים במים:

- **משנה מקוואות ב ט (רמב"ם, רא"ש, שר"ע):** למרות שבלע הבור מימיו ולא נשאר שום מים חוץ מבקנקנים – יישברו וטהורים (אך לא יטה).
 - **ב"י:** משנה זו כר' יהושע, ור"א חולק.

7. סעיפים מ"ד – מ"ט: דיני המשכה

סעיף מד – המשכה במים שאובים
שיעור המשכת מים שאובים:

- **משנה מקוואות ד ד:** התערבו שאובים וכשרים. רוב כשר – כשר. רוב פסול, או חצי חצי – פסול. היו מקלחין בתוך המים אם ידוע שנפל לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא ירד לתוכו שלשה לוגין מים שאובין כשר ואם לאו פסול.
 - **ר"ש:** המשכה מועילה רק אם המים השאובים והכשרים התערבו קודם שהגיעו למקוה. אם ירדו בנפרד – המשכה אינה מטהרת. המשנה לא כראב"י בתוספתא.
 - **רא"ש:** אם יש במקוה רוב מים כשרים, המשכה מטהרת אפילו הרבה מים שאובים, אפילו אלף סאה כראב"י.
- **תוספתא מקוואות ד ג: ראב"י (רוב הראשונים):** גג עם 21 סאה מי גשמים, ממלא שאובים ומערבם בחצר.
 - **ר"ף לבי, רמב"ם, רשב"א, רד"ה, רא"ש, טור, שר"ע (וכן במדרש הגדול):** כשהמים המשוכים מיעוט כשרים. כשהם הרוב – פסולים, שאז לא נחשב בידי שמים.
 - **שאלתות, ר"ש מלוניל:** כשהמים המשוכים מיעוט כשרים. כשהנמשכים רוב – לא פוסלים ולא כשרים.

תמורה יב: ר' יוחנן (ר"ף לכמה ראשונים, ר"ש, מקצת חכמי מערב ברמב"ם): שאובה שהמשיכה כולה – כשרה.

- **ראב"ד:** המשיך בכוונה: כשר רק כשהמיעוט שאובים. שלא בכוונה אף כולו.
 - **רעק"א:** רק אם בידי אדם, אך בכלי גם לא בכוונה רק במיעוט.

איך נכשרים המים בהמשכה?

- **מרדכי:** נזרעים מחדש באדמה, לאחר שהשאובים נתקם. אך עדיין אי אפשר כולו בהמשכה כי יש קצת תפיסת יד אדם שהוא שופך.

שאיבה מהנהר עם כלי עם חור כשפה"נ למלא המקווה:

- **ט"ז (סעיף מ'): אפשר** אם עושה המשכה כדי שייחשב שזה בידי שמים, ועבור זה אפשר אף כולו בהמשכה, שרובו משוך פסול רק בשאובים, אך כאן אינו שאוב שהרי הכלי עם חור כשפה"נ.

לפוסלים, מקווה שכולו בהמשכה פסול מדאו' או מדרבנן?

- **תוס', תשב"ץ, מהר"ט:** רק מדרבנן.
- **אמרי אש, לחם ושמלה:** מדאו'.

מהו רוב מקווה:

- **רש"י, רשב"ץ:** 21 סאה.
- **רמב"ם, ריב"ש, שר"ע:** יותר מ20.

המשכת מים שאובים למי גשמים:

- **רמב"ם, שר"ע:** כשר אף השלימו לאלף.

המשכת מים שאובים יחד עם מי גשמים:

- **משנה מקוואות ד ד (ראשונים, שר"ע):** כשר כשעירב לפני שהגיע למקווה.
- **רמב"ם:** אם נפסלו המים בשאובים, יכול להתירה ע"י המשכת כולו.

האם כשר להקדים מים שאובים שנמשכו למי הגשמים:

- **ר"ש:** כשר.
- **רמב"ם, שר"ע, רמ"א:** פסול.

אם משך למקום חדש:

- **שר"ד:** עדיין פסול.
- **גידולי שמלה, חז"א, לחם ושמלה, פרישה, רעק"א:** כשרים.

סעיף מה – שיעור המשכה

אורך שיעור המשכה:

- **רשב"א:** כלשהו מספיק.
- **ר"י, כלבו, ר' פרץ, ריב"ש, שר"ע:** 3 טפחים כלבוד (קשה שלבוד לקולא).
 - **חז"א:** לא משנה הכיוון.
 - **שבה"ל:** לכתחילה בקו ישר.
- **רש"י, רשב"ץ לנוהגים, לחם ושמלה כשאפשר להחמיר:** באורך שמה שדוחף זה מכוח ההמשכה ולא מכוח האדם.

סעיף מו – משיכה ע"י כלים

על מה ניתן להמשיך מים שאובים?

- **שאלתות, רמב"ם:** על דברים שלא פוסלים את המקווה.
- **ראב"ד:** על דברים שלא היה להם כלל שם כלי בתלוש (קרקע או צינור שקבעו ולבסוף חקקו).
- **יראים, ר"א מורדון, תרוה"ד, רמ"א לכתחילה:** רק על קרקע שראויה לבלוע המים שיתבטלו מהמים שם שאובים.
- **שר"ע:** על קרקע או כלי שלא היה עליו שם כלי בתלוש, אך כלי גללים – לא.
 - **גידולי טהרה, שבה"ל:** כרמב"ם. אף בכלי תלוש כשאין לו בית קיבול ולא מקבל טומאה.
 - **קשה:** "שלא היה עליו שם כלי בתלוש".
 - **תירוצ:** דיבר כשעשו בית קיבול ולכן לא מועיל אא"כ חקקו קודם. אך בלי בית קיבול מותר לא מחובר.
 - **שר"ד לחז"א, מק"י, דברי חיים:** כראב"ד. דווקא כשלא היה לו שם בתלוש ומחובר לקרקע.
 - **קשה:** בסעיף מד שר"ע כרמב"ם. **תירוצ דחוק:** לעיל העתיק לשון הרמב"ם.

המשכה על בטון:

המשכת מים דרך סילון מתכת:

- ראשונים, ש"ע: אסור שמקבל טומאה. אם מחובר לקרקע - מותר שבטל לקרקע.
- ראשונים, רמ"א: אין חילוק אם טמון או לא.
- חת"ס: פתרונות להכשיר צינור:
 - לחבר לקרקע.
 - שבסוף לא יגיע ישירות למקווה - נחלקו אם צריך אורך 3 טפחים. לחת"ס לא.
 - בשם רא"ש: להוסיף לסופו צינור מנסרים.

צינור נסרים:

- פת"ש, חת"ס: צריך מחובר, ולא מקובעים במסמרים, יתדות או ברגי ברזל שזה מעמיד.
- רא"ש: נסרים צריכים להיות עקומים בסוף, שלא יראו אויר מי המקוה שאויר כלי ככלי וכאילו באו מהמתכות המקבל טומאה למי המקווה.

מה נחשב שמקבל טומאה שאסור להזחיל מים?

- רמב"ם: אף מקבל טומאה מדרבנן.
- רא"ש, ש"ע: רק מקבל טומאה מדאור'. לכן פשוטי כלי עץ שמקבלים רק מדרבנן כשרים.
- סתירה בש"ע! סעיף יד - כרמב"ם, כאן סעיף מח כרא"ש?
 - ש"ך א': סעיף יד בהזחלת טיפות גשם שאסור, סעיף מח במים רבים הזורמים ממקום למקום.
 - ש"ך ב': סעיף יד כשרוצה להפוך מי גשמים למעיין. סעיף מח במים כשרים שעשויים להיפסל, ולא רוצים לשנות את הסטטוס שלהם.

סעיף מט - המשכה ממעיין או מקווה:

מותר למשוך מים ממעיין או מקווה למקווה או מעיין אחר בכלי המקבל טומאה?

- משנה מקוואות ו ח: מטהרים עם סילון חרס או אבר. ראשונים:
- רשב"א, ב"ח: אסור שאין חילוק בין מי גשמים למעיין או מקווה, וכמו שהמשכת מי גשמים אסור, כך גם כאן שהויתו בטומאה.
- רא"ש, טור, ש"ע: מותר שהמעין או המקווה מחוברים ולא אומרים שהכלי ביניהם פוסל, ואין לו בית קיבול אז לא שאוב.
- יראים: מותר, אך זה הופכו למקווה אם נמשך ממעיין.

מה אם הופסק הקילוח?

- פרישה: טמאים.
- ש"ך: טהורים. אך בסעיף נב מחמיר לכתחילה.

- מהרש"ג, חלק"י, חז"א: כקרקע שבולע כחרס.
- אמרי יושר, עמק שאלה, מנח"י: כקרקע מרוצפת שלרמ"א לא מועיל שלא בולע.
- מהרש"ם: מסתפק ומקל למעשה. ימי טוהר, שערי מקוואות: מורחים מעל מלט קל שמעורב יותר חול וזה ספוגי ובולע יותר.

סעיף מז - מקווה נובע שהתייבש

מקווה נובע שהתייבש, ובבור שליד מילאו שאובים, והתמלא הקרקע מים מהם:

- רא"ש, טור, ש"ע: כאילו נובע וטהור.
- ב"ח: פסול כמוסיף ג' לוגין שאובים.
 - ש"ך, ט"ז, גר"א: חולקים, שהוא נובע מעצמו ובנוסף ודאי נשארו מעט מים, ומותר להמשיך שאובים למעיין. אבל אם זה מקווה מי גשמים פסול.

סעיף מח - ע"י מה ניתן להמשיך מים למקווה? (עיין סעיף יד)

איסור המשכה על דבר המקבל טומאה:

- משנה פרה ו ד (ראשונים, ש"ע): ידו, רגלו, עלי ירקות שמקבלים טומאה שיעברו המים לחבית - פסול. עלי קנים ועלי אגוז - כשרים שלא מקבלים טומאה.
- מקור: זבחים כה: ר' יוחנן: "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור", הוייתן על ידי טהרה תהא.

מדאורייתא או מדרבנן?

- חז"א: מדאור' מהפסוק.
- מהר"ם שיק, מקוה טהרה: מדרבנן ואסמכתא. גזרו משום כלים עם בית קיבול, כמו שאובים.

נוטפים שעשאן זוחלים:

- ר' יהודה: אפשר במקל או קנה להזחיל.
- ר' יוסי (הלכה): רק דבר שלא מקבל טומאה.
 - רמב"ם, רא"ש א' (ש"ע סעיף יד): מעיין הנוטף מההר טיפות טיפות שהוא כמקווה ורוצה להזחיל כדי שייחשב כמעין.
 - ר"ש, מרדכי (ש"ע סעיף ג): מקווה של מי גשמים שעלה על גדותיו ורוצה לעצור כדי שיוכל לטבול באשבורן.
 - רא"ש ב', (ש"ע סעיף מח): מי גשמים במקום אחד ורוצה להזחילם למקום אחר כדי לטבול בו.

המשכת מי גשמים למקווה:

- רא"ש, רשב"א, רשב"ב בשם רש"י, טור, ש"ע: אסור בדבר שמקבל טומאה. אך אם לא נופלים ישירות למקווה אלא על שפת המקווה ומשם למקווה - מותר.
 - ש"ך: כל הפסול הוא כשלא יכול היה להגיע אלא ע"י הדבר המקבל טומאה, אך אם יכולים להגיע בלעדיו, לא נחשב הויתו על ידי טומאה.
- רמב"ם, יראים: מותר. רק בזב שצריך מים חיים יש איסור ממשנה בפרה לעיל.

8. סעיפים נ' – נ"א: פסול זוחלים

סעיפים נ-נא – פסול זוחלים

מקווה עם חריץ ויש תחתיו 40 סאה – כשר?

- רא"ש, ר' ירוחם בשם הגאונים, ש"ע: כשר שיש 40 סאה עד החריץ.
- מרדכי, רשב"א, אגור, ב"ח, רמ"א לכתחילה: פסול שזוחלים.
 - ש"ך: אם יש 40 סאה ומחמת טבילת האדם – יוצא מים, לא נפסל.
 - פת"ש: יש מחמירים.

סתימת החריץ במקווה:

- משנה מקוואות ה ה: נוטפים שעשאן זוחלים:
 - ר' יהודה: אפשר במקל או קנה להזחיל ואף זב יורד וטובל.
 - ר' יוסי (הלכה): רק דבר שלא מקבל טומאה. מה זה "אף זב יורד וטובל"?
 - רמב"ם, רא"ש א' (ש"ע יד): טיפות שמטפטפות ממעיין שסמך מקל כדי שיזחלו בלי הפסק (אף שהמקבל מקבל טומאה) – כשרים כמים חיים.
 - ר"ש, מרדכי (ש"ע נ כאן): מקווה שעלה על גדותיו סומך משהו כדי שלא יזחלו כגון מקל או אדם ואפילו זב שהוא טמא, כדי שיוכלו לטבול באשבורן.
 - רא"ש ב' (ש"ע מח): מי גשמים במקום אחד ורוצה להעביר למקום אחר בזחילה.

סתימת החריץ בדבר המקבל טומאה?

- ר"ש, מרדכי, ש"ע: לא, כר' יוסי במשנה לשיטתם.
 - ב"ח, ש"ך: מחמיר באיסור דאו'. אך כשמנקה המקווה יכול לפקוק בדבר שמקבל טומאה, שלא רוצה להכשיר המקווה בכך אלא למנוע זליפת מים, ולכן לא נקרא שהויתו בטומאה.
 - ט"ז: גם בפקיקה אסור.
- רא"ש, טור: כן. רק הזחלת מים צריך להיות בכלי שלא מקבל טומאה, כב"ה.

מקרים שניתן להכשיר מקווה עם חריץ:

- מהרי"ק, ב"י, רמ"א: הגיע המים למקווה ממעיין, מותר בדיעבד.
 - ש"ך, גר"א: רק כשלא פסק הזרימה מהמעין. מע"צ: צריך ממש זרימה.
- ריב"ש, ב"י, רמ"א: אם יוצאים וחוזרים אין עליהם שם זחילה.
- רשב"א, ש"ע, גרע"י: אם רק טפטוף בעלמא, שלא ניכר.
 - פת"ש בשם חת"ס: גם במרוצפת שלא נבלע, לא נחשב.
 - גר"א: ש"ע סותר עצמו שפסק כרא"ש שכשיש 40 סאה כשר בזחילה, ולא שייך שיחמיר פה.
- פשט הרשב"א: אף אם לא יישאר בסוף 40 סאה, כשר אם לא ניכר, כל עוד יש מספיק בינתיים.

שערי מקוואות למעשה: מחמיר כגר"א.

מניעת זחילה עתידית:

- נוב"י: מותר לחסום עם נסרים ויתדות ברזל, אף ישנות שהיה עליהם שם כלי בתלוש, כיוון שזה רק למנוע זחילה עתידית, וזה לא נחשב הווייתו ע"י טומאה.
- מנחת יצחק: אוסר אא"כ רוב תשימים בקרקע.

9. סעיפים נ"ב – נ"ו: עירוב והשקת מקוואות

סעיפים נב-נג – עירוב והשקת מקוואות

שיעור הנקב שאפשר דרכו לערב מקוואות:

- משנה מקוואות ו ז: עירוב - כשפה"נ.
- משנה מקוואות ו ח: מטהרים מקוואות – בהשקה אף בחור אף כשערה.
 - ב"י: במקווה חסר צריך יותר – לפחות טופח ע"מ להטפיח או כשפה"נ, ולא כשערה שזה רק לשאובים בהשקה.

ראשונים:

- ר"ש, רשב"א, תרוה"ד, ש"ע: להכשיר מקווה חסר או פסול מדאו' – כשפה"נ. להכשיר מקווה שמימיו שאובים מדרבנן (סעיף ג אם כולו מדאו') – די בהשקה כשערה.
- רמב"ם, רא"ש, טור, רמ"א: תמיד כשפה"נ. ב"ח: שגזרו משום עירוב, אך מדינא כשערה.

האם צריך שיעברו מים בכל הנקב?

- ר"ש, רמב"ם, רוב ראשונים, ב"י, רמ"א: כן. הדין הוא במים.
- תוס', ש"ך בשם י"א: גם אם אין קילוח מין גדול – מועיל, שהדין בנקב.

ספק אם הנקב כשפופרת הנוד:

- משנה מקוואות ו ז (ראשונים, ש"ע): פסולה כספק דאו'.

האם הרבה חורים מצטרפים לשפופרת הנוד: חגיגה כב: צריך לחלול ניכר.

- ראב"ה, ש"ע: כשמקווה אחד מלא ואחד חסר מצטרפים, אבל שני מקוואות לא מצטרפים לערבם.
- פת"ש, חכ"צ, לבושי שרד, חז"א: לא מצטרפים.
 - מהרש"ם, גרש"א: לכן אסור להתקין רשת ברזל בנקב ההשקה.

נקב השקה ועירוב שנסתם לאחר ההשקה:

- י"א בר' ירוחם: חוזר לפסולו, שנטהר רק מטעם חיבור למקווה. ש"ך: לכתחילה.
- רא"ש, טור, ש"ע, נוב"י: כיוון שהוכשר לא חוזר. שנעשו זרועים מחדש.
- ראיה – משנה מקוואות ו ג 3 מקוואות בזה כ' סאה ובה כ' סאה ובה כ' סאה מים שאובין והשאוב מן הצד' וירדו שלשה וטבלו בהן ונתערבו (המקוואות ע"י

שהמים עלו על גדותיהם) - המקואות טהורין
והטובלים טהורים".

בור השקה:

- **דברי חיים:** הדרך להכשיר מקווה שאוב – עושים נקב לבאר ויש שם לפחות 40 סאה, אף שאין חיבור מתמיד, לא צריך לרוב השיטות למעט הש"ך.

טבילה בצדי הנהר במקום שאין 40 סאה:

- **מרדכי, ראבי"ה, רמ"א:** מותר. שהקרקע מחלחלת וכיוון שסמוך לנהר כמחובר.
- **חכ"צ, לבושי שרד, משכ"י:** אסור לטבול שנחשב חסר. חז"א: אין להקל בספק דאו'.

סעיף נד – כותל שבין שתי מקוואות

נסדק כותל בין שתי מקוואות: משנה מקוואות ו ט:

- **ת"ק (ראשונים, שו"ע):** שתי – מצטרף. ערב – לא מצטרף אא"כ כשפה"נ.
- **רמב"ם, טור:** לשתי – מצטרפים גם בלי שפה"נ, לערב – לא מצטרף אא"כ יש נקב כשפה"נ יחד.
- **ר' ירוחם, ר"ש:** כל נקב מצטרף לשיעור שפה"נ. לערב לא מצטרף אלא אם במקום אחד.
- **ר"י:** שתי – לא מצטרף אא"כ כשפה"נ. ערב – מצטרף.

עירוב ע"י סדק – מהו השתי ומהו הערב?

- **ר"ש, רא"ש, טור:** שתי – מאוזן. ערב – מאונך.
- **רמב"ם, ראב"ד:** שתי – מאונך, ערב – מאוזן.

למעשה:

- **ב"ה, ש"ך, ט"ז:** כיון שזה ספק דאו', מחמירים שצריך תמיד כשפה"נ.
- לולא חומרתם, היה מקום להקל מס"ס – ספק שתי או ערב ואם ערב – ספק הלכה כרמב"ם שמצטרף.

נפרץ ראש כותל שבין שתי מקוואות:

- **משנה טהרות ח ט:** משקה טופח – לא חיבור לטומאה/טהרה.
- **משנה מקוואות ו ט (שו"ע):** על רום – כקליפת השום, על רוחב כשפה"נ.

מה שיעור השקת מים כשנפרץ הכותל בין שני מקוואות:

- **ר"ת, סמ"ק:** טופח ע"מ להטפוח, בין באמצע בין למעלה.
- **מקור: משנה מקוואות ז ו:** מקווה עם 40 בדיוק, וירדו שנים, אם הראשון נוגע במים ברגליו – השני טהור גם, שהמים שעליו מחובר כטופח ע"מ להטפוח.
- **ראב"ד:** רוחב שפה"נ וגובה קליפת השום. אם עגול והקוטר כשפה"נ – צריך עד חציו כדי שהרוחב יהיה מלוא הקוטר, ועוד קליפת השום.
- **ר"ש, ר"י, סמ"ג, רשב"א, שו"ע, רמ"א, ש"ך:** כגודל שיעור נקב: באמצע – כשפה"נ, ובראש – כקליפת השום.

שיעור השקת מים כשהמים עוברים מעל הכותל:

- **ר"ש:** טופח ע"מ להטפוח. לר"י, וכך הלכה – טופח ע"מ להטפוח, לחכמים כקליפת השום.
- **רמב"ם, רמ"ה, סמ"ג, ב"י, ב"ה, ש"ך:** אין חילוק בין נפרץ בראשו למעל ראש הכותל וכקליפת השום.

שיעור נקב בגל עפר בין מקוואות:

- **מרדכי, רמ"א:** רוחב שפה"נ וגובה קליפת השום, שאינו נקב באמצע.

סעיף נה – שלושה מקוואות של עשרים סאה

שלושה מקוואות שבכל אחד 20 סאה, שנים כשרים ואחד שאובים, טבלו שלושה ומתוך כך התמלאו ויצאו על שפתם ונתערבו יחד: משנה מקוואות ו ג (שו"ע):

- **באמצע – המקוואות והטובלים כמו שהם. למה לא נפסלים הכשרים?**
 - **ר"ש, ט"ז, ש"ך:** כי זה בא בהמשכה. ואם אין 3 טפחים – המים חוזרים למקומם, ולא אומרים שהוחלפו זה בזה.
- **של השאובים בצד – המקוואות כשרים והטובלים כשרים, שהתערבו דרך המשכה.**

והרי יכול להיות שקודם התערב המקווה השאוב לכשר ופסלו, והמקוואות יהיו פסולים?

- **ר"ש, רא"ש, שו"ע:** מדובר כשהתערבו שני המקוואות הכשרים לפני שירדו המים השאובים למקווה הכשר ולכן בטלים ברוב.
- **ריב"ש:** יש ספק מה התערב קודם ומקלים בספק שאובים, כדרבנן.

איך המקוואות כשרים – והרי חסרים 40 סאה?

- **ריב"ש א', ט"ז:** המקווה השאוב – מימיו כשרים ואם יושלם ל40 סאה יוכשר. והמקוואות הכשרים לא נפסלים בהשקתם למקווה השאוב.
- **ריב"ש ב':** 3 המקוואות טהורים רק כשנכנסים 3 בני אדם ומציפים שוב, וגורמים להשקה. דחיית הב"ח – אין חידוש.
- **ב"ח א':** המקוואות טהורים שיכולים לטבול אף שני בני אדם ע"י עירוב מקוואות.
- **ב"ח ב':** אם יהיה נקב כשפה"נ בין השאוב לכשר – יוכשרו שניהם.

הרי יש זוחלים שפוסלים? (ש"ך):

- **מהרי"ק –** מדובר שהם מעיינות, שמטהר בזוחלים גם כשמציף כמו סעיף י'. אבל מקווה – פסול.
- העיקר – זוחלים זה רק כשלא יחזרו למקווה אך אם זוחלים ע"י אדם שנכנס ויחזרו – לא נקרא.
- אין כאן זוחלים שהמקוואות מתערבים ונעשים מקווה אחד גדול.
- **ריב"ש, ש"ך:** לא נחשב זחילה כי זה רק כשטבעי להם לזחול, ולא מחמת דבר חיצוני כמו כאן, שמחמת הטובל. פת"ש (סעיף ג): יש מחמירים.

הרי הוויתו בידי אדם:

- לחם ושמלה: לא ממשיך ממש אלא רק מציף מהטבילה ממילא.
- גידולי טהרה: אין בעיה לעשות השקה ע"י טומאה או בידי אדם, ורק הווית המקווה עצמו – פוסל.

סעיף נו – שני מקוואות של עשרים סאה

שני מקוואות של 20 סאה אחד שאוב ואחד כשר וירדו שנים והשיקו אותם:

- משנה מקוואות ג ז (ראשונים, ש"ע): אפילו אדומים והלבינו או הפוך – נשארים כמות שהיו.
- ר"ש, ס"ז: לא נפסל המקווה של הכשרים - שהתבטלו ברוב הכשרים קודם שבאו לתוך המקווה, ורוב בהמשכה כשר.

10. סעיפים נ"ז – ס"א: מקומות טבילה בצד המקווה

סעיף נז – טבילה במקומות הסמוכים למקווה
טבילה במקומות הסמוכים למקווה:

- משנה מקוואות ה ו (ראשונים, ש"ע): מותר בחריצים, נעצים, פרסת החמור המעורבת למקווה.
- גל שנתלש ממקווה שעבר על גבי כלי (ראה סעיף ה):

- משנה מקוואות ז ז (רמ"א): מחט על מדרגות המערה ונשפך עליה גל – טהורה.
- רמ"א: יכול לנענע המים בעצמו, העיקר שיהיה מחובר.
- האם יש בעיה של הווייתו בידי אדם?
 - ט"ז, ש"ך: לא נחשב שלא נגע.
 - תוס' י"ט, פרישה: אם נעקר מכוחו פסול.

סעיף נח – חורי וסדקי ועוקת המקווה חורים וסדקים:

- משנה מקוואות ו א (ראשונים, ש"ע): חורי וסדקי מערה – מטבילים אף שמעורבים רק בכלשהו.

סעיף נט – עוקת המערה

עוקת המערה: משנה מקוואות ו א:

- ת"ק: רק נקוב כשפה"נ.
- ר"י (ראשונים, רמב"ם, ש"ע): אם אין קרקע משמעותית שמבדילה בין הבורות – בכלשהו.

מהו עוקת המערה?

- רא"ש, ר"ש: שוקת שחוקק בסלע ליד המקווה.
- רמב"ם, ש"ע: חפירה תחת המקווה, שלר"י אם קרקע המקווה עומדת בפני עצמה צריך כשפה"נ.

כמות המים בעוקה:

- ראב"ד, ב"י: צריך רביעית ולא רק כלשהו כחורים וסדקים, שאין מקווה בפחות מרביעית.

סעיף ס – שלושה מקוואות בקטפרס

3 מקוואות זו למעלה מזו שהעליונה והתחתונה 20 סאה והאמצעית 40, ושטף מי גשמים עובר ביניהם:

● תוספתא מקוואות ג ג:

- ר"מ: מטבילים 33 הבריכות שאומרים גוד אחית וגוד אסיק.
- ר"י (ר"ת): תחתונה (ואמצעית) כשרה, שאומרים גוד אחית ולא גוד אסיק, שדרך מים לרדת.
- חכמים (ראשונים, ש"ע): רק אמצעית כשרה שלא אומרים גוד אסיק או גוד אחית, ש"אין הנזחלין מערביין".
- משנה טהרות ח ט: שטף מי גשמים (קטפרס) לא חיבור לטומאה או לטהרה, אשבורן – חיבור. (כחכמים).

במעין הנזחלין מערביין?

- ש"ך: כן, וכשר.

להשקה שיש 40 סאה אלא שהם שאובים:

- מועיל לחיבור שמטהרים את המקוואות העליון מן התחתון.

סעיף סא – היושב בתוך אמת המים

יושב באמת המים:

- תוספתא מקוואות ז א (ראשונים, ש"ע): כפת עצמו, ונכנסו מים דרך כולו – טהור, ואם לא – טמא.
- רשב"א, רמ"א: לכתחילה עד חצי החזה שמא תתכופף.

11. סעיפים ס"ב – ס"ד: מקווה מצומצם

סעיף סב – טבילה במקווה מצומצם

קפיצה למקווה וטבילה פעמיים: תוספתא מקוואות ה יד: מגונה. למה זה מגונה?

- רא"ש, טור, רמב"ם לב"י, ש"ע: במקווה מצומצם שיש חשש שיחסר 40 סאה.
- רמב"ם לריב"ש: שהרואים סבורים שלא מתכוון אלא להקרר ואם יגע בקדשים ובטהרות יחשבו שלא צריכים כוונה בטבילה.
- דרכ"מ, הנצי"ב: כיום אישה לנידה לא צריך כוונה ולכן אין חשש זה.
- ש"ך: בסימן קצח הביא ריב"ש. לכתחילה אסור.

טבלו שנים אחד אחרי השני במקווה מצומצם: משנה מקוואות ז ז:

- ת"ק: ראשון טהור שני טמא שקצת יצא עם הראשון, שטופח ע"מ להטפוח לא חיבור ולא אומרים גוד אחית.
- ר"י: אם רגליו של ראשון נוגעות במים, השני טהור, שמחובר כטופח ע"מ להטפוח, או כי גוד אחית (ר"ש).

חגיגה יט:

- ל"ק רבב"א: מח' רק במעלות מדרבנן, אך בטבילה מדאו' – השני טמא לכר"ע.

- ל"ב רב"א: מח' בדאו', אך במעלות מדרבנן – לכו"ע השני טהור.

ראשונים:

- ר"ת, ר"ש, סמ"ק, ר' ירוחם, טור: טהור כר"ב בל"ב.
- רמב"ם, ראב"ד, שר"ע, ב"ח: השני טמא, כת"ק וכל"ק שגם בטבילה דרבנן. לא אומרים גוד אחית.

מקווה שמצומצם שמלא עד סופו:

- ריב"ש: אסור לטבול אא"כ שוליו נוטים פנימה, שנחסר 40מ כשטובל, והמים יוצאים ולא חוזרים.

סעיף סג – הטבלת בגד וכלים במקווה מצומצם

בגד שהוטבל במקווה מצומצם, והוציאו ונחסר המקווה מחמת המים שבבגד, וסחט חזרה ג' לוגין למקווה:

- משנה מקוואות ז ו (ראשונים, שר"ע): הטביל את הסגוס (מעיל עבה שסופג מים) – והוציא כשחלקו נוגע במים – המקווה טהור, למרות שזבו ממנו 3 לוגים. אך אם כבר לא נוגע וזבו ממנו 3 לוגים – נפסל המקווה, שכשאוברים.
 - ריב"ש: לא סותר את זה שבאדם לא רואים כמחובר, כי סגוס עבה וספוג מים, ומודים חכמים שכמחובר ומושק למי המקווה.
 - תוספתא מקוואות ג ב: היה בשיער 3 לוגים וטבל – כשר. סחט שיערו לתוך המקווה – נפסל, וכן בסגוס, שאם עקר וסחט – פוסל. כמו המשנה.

הבגד עוד בפנים, וסחט בידיו:

- ב"י, שר"ע: טהור ולא נחשב שאוברים שמחוברים.
- רוקח, לבוש, ש"ך: נפסל, שנחשב שאוברים.

אופן הטבלת כלי במקווה מצומצם:

- תוספתא מקוואות ה ט-י: הטביל יורה גדולה – הופכה על פיה ובתוך המים הופכה ומעלה דרך שוליה.
 - ב"ח, שר"ע סימן רב: אבל בתוך המים צריך שיהיה עומד כדרכו ולא להשאיר הפוך.

למה צריך עם פניו כלפי מטה?

- ר"ש: שאם פניו כלפי מעלה, המים בתוכו יהפכו לשאוברים, והמקווה יתמעט.
 - ב"י א: שחוששים שייפסק הקילוח לרגע ושאוברים.
 - ב"י ב: גם אם יש חיבור נעשים שאוברים.

נפק"מ: אם הורידם מהצד, שיש חיבור, אך בתוכו. ש"ך: בדיעבד לא חוששים אם מהצד.

- רמב"ם, טור, שר"ע, ש"ך: חוששים שהמים ינתזו החוצה.

על צידו:

- ב"י לר"ש: אולי אסור שייעשו שאוברים.
- ש"ך: לכתחילה לא. בדיעבד מועיל.

למה להוציא דרך שוליו (הפוך)?

- רמב"ם, רמ"א: שהמים בכלי שאוברים, וכשמחזירים פוסלים.
- טור, שר"ע: שמחסר 40מ סאה אם נשאר בו קצת מהמים.

ב"ח: לא חולקים אלא מוסיפים.

סעיף סד – הטבלת דברים אחרים במקווה מצומצם הטבלת כר וכסת (שבמבנה של שק) במקווה מצומצם:

- משנה מקוואות ז ו (רמב"ם, שר"ע): הגביה שפתותיהם מהמקווה – המים שבהם שאוברים, אלא יגביהם משוליהם.

הטבלת שק וקופה במקווה מצומצם:

- משנה מקוואות ו ה (רמב"ם, שר"ע): מותר איך שרוצים, שהמים מעורבים דרך הנקבים הגדולים. ט"ז: ולכן לא נעשים שאוברים.

12. סעיפים ס"ה – ע"ד: ספקות בטבילה ובמקוואות ותלייה

סעיף סה – מקווה שמימיו מתמעטים מקווה שמסופק אם חסר:

- משנה מקוואות ב ב: נמדד ונמצא חסר – כל טהרות שמדאו' טמאים למפרע בין ברה"י ובין ברה"ר.
- עירובין לו: רבא: טומאה דרבנן ר' יוסי טימא משום חזקת טומאה של הטמא. אדרבא! חזקת טהרה של המקווה, ויש להעמיד בחזקת טהרה כל עוד לא נודע אחרת. תירוק: במקווה שלא נמדד. אך בנמדד – מקלים.
 - ר"ן, שר"ע: מקווה שמימיו מתמעטים ומוחזק לעמוד על פחות 40מ סאה – לא עלתה טבילתה. אם לא הוחזק שיעמדו על פחות, למרות שלפעמים עולים ולפעמים מתמעטים – טהורה.

לא הוחזק שיש לו 40 סאה, ונמצא מלא (אין חזקה דמעיקרא אך יש חזקה דהשתא):

- ט"ז: הטבילה באמצע כשרה שלא חוששים שאין דרכו להתמעט.
- חיבור לטהרה: פסולה שאין מכשירים ע"פ חזקה דהשתא.

האם צריך לבדוק מקודם לכתחילה?

- פסחים ד: המכשיר בית לחברו ב"ד ניסן – חזקתו בדוק או לא? נשאל את בעל הבית! מדובר שאין בעה"ב נמצא ואי אפשר לברר.
 - ר"ן, שר"ע, גר"א: משמע שלכתחילה צריך לברר אם אפשר, וכן במקווה לוודא שעומד על 40 סאה, שלא סומכים על החזקה כשאפשר לברר.

סעיף סו – גובה מי המקווה מקווה רדוד:

- **משנה מקוואות ז ז:** כובש אף חבילי עצים או קנים להגביהו, וטובל.

למה דווקא חבילי עצים או קנים?

- ר"ש: שאף הם מועילים וק"ו אבנים.
- רשב"ץ, ש"ע: מותר באבנים או חבילי עצים וקנים אך לא בכלים.
- ט"ז: שאסור שמקווה יתהווה ע"י דבר המקבל טומאה ככלים, אבל בזה מותר.
- קושיות הש"ך: א. הוא כבר כשר שיש לו 40 סאה והמגבלה היא טכנית.
ב. הווייה ע"י דבר המקבל טומאה זה לא מעכב כמו בזוחלים בסעיף נ'.
- ש"ך: בחבילי קנים ועצים יש נקבים כשפה"נ ולכן מותר אך כלים שאין אסור.

להוסיף מים שאובים למקווה רדוד שיש בו 40 סאה:

- רא"ה, חת"ס, מק"י: אסור שמקווה רדוד פסול (המקווה פסול כט"ז).
- רשב"א, דרכי תשובה: מותר שיש בו 40 סאה (המקווה כשר עם מעכב טכני כש"ך).

גובה מי המקווה:

- רשב"א, רשב"ץ, ב"י, ש"ע קצת, רמ"א: צריך לפחות עד טבורה וזרת מעל, לכתחילה, שמא לא תטבול יפה.
- רמ"א: אך אם אין מקווה אחר – מותר.
 - פאת השדה: אם יש מקווה בעיר אחרת – הטריחוהו עד מיל.

סעיף סז – ספק אם המים במקווה שאובים ספק אם המים במקווה שאובים:

- **משנה טהרות ד ז, משנה מקוואות ב ג (ראשונים, ש"ע):** טהור. שספק נפלו או לא, או ספק אם ג' לוגין נפלו או פחות כשלא היו 40 סאה.
 - ט"ז: רוב המקווה כשר, אך אם רובו שאוב – לא תולים להקל, שרוב שאוב דאו' לרמ"א, וספק דאו'.

סעיף סח – שני מקוואות שבאחד מהם נפלו ג' לוגין (כמו סימן ק"א)

שני מקוואות שבאחד 40 סאה ובשני פחות, ונפלו לתוך אחד מהם ג' לוגין:

- **משנה מקוואות ב ג (ראשונים, ש"ע):** ספקו טהור, שתולים בזה שיש לו 40 סאה, ולא נפסל.
 - ט"ז, ש"ך: כנ"ל, רק כשהחסר בעל לפחות 21 סאה – שרובו כשר, שמדרבנן, אך פחות מזה – דאו', ולא תולים.

שני מקוואות ששניהם עם פחות:

- **משנה מקוואות ב ג (ראשונים, ש"ע):** ספקו טמא ושניהם פסולים, שאין כשר לתלות בו.

סעיף סט – מקווה שהיה חסר ונמצא מלא (רמ"א סעיף ד) מקווה שהניחו ריק ונמצא מלא:

- **משנה מקוואות ב א (ש"ע):** כשר, שספק שאובים וחזקתם כשרים. ט"ז: שזה ספק דרבנן.
 - רשב"ץ, רמ"א (סעיף ד): רק אם יודע שרובו מים כשרים, או שישראל מילא ולא גוי.
 - ב"ח, ט"ז, ש"ך: אם גוי מילא, פסול אף ידוע שרובו כשר, שלא נאמן, ורק כשהיה נעול והגוי המשיך למקווה מים, שכשרוב המקווה כשר – מתירים.

צריכים דווקא לדעת שבקיאים?

- רמ"א: רוב המצויים אצל המקווה בקיאין.
- גידולי טהרה: אם לא ידוע שנעשה ע"י ישראל בקי – פסול.

סעיף ע – מכתשת שנתונה בצד צינור

צינור שמקלח למקווה ומכתשת בצדו – ספק מהצינור ספק מהמכתשת:

- **תוספתא מקוואות ב ב (ש"ע):** פסול שהפסול מוכיח, ולכן לא מעמידים על חזקת כשרות המקווה (ט"ז).

ידוע שהרוב כשרים: כשר שספק דרבנן, שיש מקווה כשר קבוע.

לסוברים שכולו שאוב מדאו':

- עט"ז: פסול.
- ט"ז, ש"ך: כשר.

סעיף עא – ספקות בטבילה בחזקת טומאה ספק אם נטהר מטומאה דאורייתא:

- **משנה מקוואות ב א (ראשונים, ש"ע):** טמא (כגון ספק טבל ספק לא טבל, אפילו טבל, ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו; שני מקוואות, אחד יש בו ארבעים סאה ואחד שאין בו, טבל באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן טבל)

מקווה שנמצא חסר (סעיף סה):

- **משנה מקוואות ב ב (ש"ע):** הכל טמא למפרע.

ספק אם נטהר בטומאה מדרבנן:

- **משנה מקוואות ב ב:** אכל מאכלים טמאים, שתה משקים טמאים, בא ראשו ורובו במים שאובים, נפלו על ראשו 3 לוגין מים שאובים, שטמא מדרבנן, ונמצא חסר:

- ת"ק (רמב"ם וש"ע למל"מ, גר"א ופמ"ג, גר"א, פמ"ג): ספקו טהור.

- אם נתלה באב הטומאה אף מדרבנן – טמא.
- דווקא שנעשה דבר המתירו, אך ספק אם נעשה כלל דבר המתירו – טמא.

○ ר' יוסי (רמב"ם לבי, שרע לט"ז, ט"ז): ספקו טמא, שנשאר בחזקת טומאה. אך ספק אם נטמא או אם טימא – טהור, שאין חזקת טומאה.

סעיף עב – ספקות להיכן נפלו המים השאובים (כמו סימן קי"א)

שני מקוואות ונפל לאחד מהם ג' לוגין, ונודע להיכן נפלו ואח"כ נפלו עוד ולא נודע לאיפה נפלו:

• תוספתא מקוואות ב ג (ראשונים, שר"ע): תולים שאיפה שנפלו הראשונים נפלו השניים, כדי שהשני לא ייפסל.

○ ט"ז, ש"ך: לרמ"א רק כשיש רוב כשרים, שאחרת זה ספק דאורייתא שלא תולים.

○ ש"ך: אם טבל בדיעבד מועיל.

שני מקוואות ונפל לאחד מהם ג' לוגין, ולא ידוע להיכן נפלו ואח"כ נפלו עוד וידוע לאיפה נפלו:

• תוספתא מקוואות ב ד (ראשונים, שר"ע): לא יכול לתלות שאיפה שנפלו שניים נפלו ראשונים, שכשנפלו – לא היה במה לתלות, ולא תולים למפרע.

מקווה אחד פסול ואחד כשר:

• תוספתא מקוואות ב ד (ראשונים, שר"ע): תולים שנפלו לפסול.

סעיף עג – לא יודע איזה מקווה נפסל

שני מקוואות ונפל לאחד מהם ג' לוגין, ולא ידוע לאיפה נפלו, ואח"כ ירד גשם והתמלאו: תוספתא מקוואות ב ה:

• ר' יוסי (שר"ע): אסור לטבול באף אחד מהם לכתחילה, אך בדיעבד טבל ועשה טהרות – טהורות, שספק שאובים (ש"ך)

• חז"א: התוספתא כר' יוסי, אך אנו פוסקים כחכמים שטהור, ובדיעבד כשר.

סעיף עד – חזקת מקוואות הנמצאים

איפה חזקת המקווה כשר:

• משנה מקוואות ח א (רמב"ם): בחו"ל – כשרים לבעלי קרי. בא"י חוץ לשער העיר – כשרים אף לנידות שחזקתן ממי גשמים, ובפנים – כשר רק לבעלי קרי ופסולים לטמאים מדאורייתא שמכבסים בו ומטילים לתוכן שאובים.

○ ב"י, שר"ע: רק כשישראל שרויים על אדמתם. היום ארץ ישראל = לחו"ל.

○ ש"ך: רק כשנראה שנעשו ע"י בני אדם, אך אם נראה טבעי – כשרים.

למה שונה מהניחו ריקן (ס"ט)?

○ ש"ך: שכאן לא מוחזק כמקווה, ובסעיף ס"ט כן מוחזק, ולכן בהניחו ריקן חזקתו כשר.

13. סעיף ע"ה: חימום מקוואות

סעיף עה – חימום מקוואות ורחצה אחר טבילה האם מותר לטבול במים חמים (בימי חול):

• ר"ת, ר"ש, שר"ע: אסור משום גזירת מרחצאות למעט חמי טבריה.

ראיה א': שבת יג: "אלו פוסלין את התרומה... והבא ראשו ורובו במים שאובין"

ראיה ב': ברכות כב: "אל"ל רב חסדא וכי יש טבילה בחמין?!"

ראיה ג': תענית יג: "במאי אילימא בחמין טבילה בחמין מי איכא?!... לא נצרכא אלא לחמי טבריא"

דחיה: כל אלו לטבילה לתרומה, אך שאר טבילות מותר בחמין.

○ אגור, בנימין זאב, רמ"א: להחמיר, אך מקילים לא הפסידו, ואין למחות.

○ רדב"ז, כה"ח: לכתחילה.

• ראב"ה, סמ"ג, ריב"ש, הג' מרדכי, גר"א, ערוה"ש, מהריט"ץ לספרדים, בא"ח, טה"ב, הלכה: מותר.

ראיה א': יומא לא: "אם היה כה"ג, או זקן או איסטניס מחמין לו חמין."

○ דחיה: מהדברים שהתירו במקדש ואסרו בגבולין.

ראיה ב': תוספתא מקוואות י ד: "היו רגלו מלאים אבק... שפשף או שטבל בחמין – טהור"

○ דחיה: בחמי טבריה.

ראיה ג': נדה סח: (אמר רב נחמן בר יצחק לאשתו של אבא מרי, מדוע אינך רוצה לטבול): עבדי חסרת? {חסר לך עבדים "להחם מים, להטיל לתוך מי הטבילה הצוננים"

○ דחיה: יש שהסבירו אחרת את השאלה "עבדי חסרת".

בא"ח: ראוי לכתחילה כי כך טובלות כראוי.

מנחת יצחק: כיון שמחממים ברדיאטור, ולא הוספת מים – אינו בכלל הגזירה.

טבילה חמי טבריה:

• תענית יג: ר' שישא (מרדכי, רמ"א): בתענית אסור ובשאר ימים מותר.

• כניסה למרחץ להזיע ולהתחמם אחר הטבילה:

• מרדכי, רמ"א: מותר.

רחיצה במים אחר טבילה:

• שבת יג-יד: שמונה עשר דבר אסרו. אחד מהם הבא ראשו ורובו במים שאובין. וגזרו שמטמא שהיו אומרים שלא המקווה מטהר אלא השאובים.

בימינו:

• ר' שמואל בן נטרונאי, מרדכי, אגור, רמ"א: מנהג שאסור, משום מרחץ אחר טבילה.

• ראב"ה, ר"ד, ש"ד, סמ"ג, גר"א: מותר. הגזירה רק לאוכלי תרומה, ולא גזרו בטומאת נידה וכדו'.

• ערוה"ש: מהסברה מותר אך נהגו לאסור. בטבילת גברים מותר שזה רק מנהג.

טבילה בחמין בשבת:

• שבת מ (שרע א"ח שכו): בר קפרא: אסרו רחיצה בחמין משום הבלנים למעט חמי טבריה.

טבילה כרחיצה?

נקובה, לא, אלא נחשב כמאגר אחד ומקווה אחד.

- **חז"ס, אג"מ:** אוצר השקה או אוצר זריעה. לא צריך נקב פתוח בשעת הטבילה.
- **אוצר השקה על גבי אוצר זריעה:** חז"א: חשש שאוצר השקה שלנו לא מועיל שמימיו מתחלפים אחר זמן לא רב, ואף אם סותמים בדרך כלל, יספיק רק לכסו 60 טבילות, ותלמידיו הציעו לשים אוצר ההשקה מתחת לאוצר הזריעה, כך שלא מתערב מהר.
- **מתנגדים לאוצר תחת המקווה:** אג"מ, חז"א: יש בילה בלח והמים העליונים מתערבים עמם.
- **אוצר השקה מחולק:** מנחת יצחק: לחלק את אוצר ההשקה ל2 עם בטון ויעשו חור כלשהו ביניהם, ובין העליון למקווה כשפה"ג, שבתחתון ודאי שיישאר 40 סאה מי גשמים.
- **זריעה בזוחלין:** הבעיה: אם זורעים מים בזמן שהם זוחלים למקווה לבור הטבילה.
 - **מהרש"ם:** לא מטהר שהפסול בעצם הזוחלין.
 - **חלק"י, חז"א:** מטהר שלא פסולים אלא רק שאסור לטבול בעודם במצב זוחלים.

למעשה מחמירים.

פתרונות:

- הנקב המקלח למקווה צריך להיות גבוה מהברז של שאובים (מי העיר), כדי שיבואו לאוצר המים במקום אשבורן. אין להקל לדעתו בכולו שאוב ע"י זריעתם במים זוחלים.
- אם הברז גבוה מהנקב צריך לתקן ברך שפי הברז יהיה מתחת לנקב המקווה

- לעשות המשכה 3 טפחים, על הקרקע קודם שיגיעו למקווה.
- לעשות אזור שבו מתמלאים ונחסמים לפני שממשיכים הלאה כדי שיהיה אשבורן.
- לסתום את הנקב בין אוצר הזריעה למקווה כך שהמים יעמדו, ורק אח"כ יפתחו את הנקב וימלאו את המקווה.

- **ח"א, נוב"י, חכ"צ, ערוה"ש, מ"ב:** אסור. טבילה = רחיצה.
- **פתרונות:**
 - א. **מהרש"א, פת"ש:** טבילה ביה"ש ששבות ביה"ש הותר לצורך מצוה ופה לפו"ר ועונה.
 - ב. **נוב"י, פת"ש:** טבילה בפושרין, שלא גזרו אלא בחמין. **מ"ב** – אסור.
- **יש מקלים בטבילה בחמין:**
 - א. **קרוב נתנאל:** שגזירת הבלנים על רחיצת ניקיון ולא על טבילת טהרה.
 - ב. **סד"ט, רעק"א, באה"ל:** שגזירת הבלנים קלה משאר שבות שהרי התירוה במצטער. **פת"ש** – יש חולקים. **מ"ב** – בשעה"ד.

נספחים – מקוואות למעשה

אוצר זריעה ואוצר השקה:

- **יתרונות לאוצר זריעה:**
 - **נקיות:** המים מתחלפים. בהשקה לא מתחלפים ומזדהים.
 - **שכחה:** לפעמים שוכחים לפתוח את חיבור ההשקה.
 - **זוחלין:** גם אם אוצר הזריעה נזל לא נפסל בניגוד להשקה שפוסל.
 - **סתימה:** לפעמים נסתם החור שמחבר את המקווה לאוצר ההשקה ובאוצר זריעה אין חשש.
 - **חום וקור:** לפעמים ההשקה עם קרים והמקווה עם חמים ו"א שלא מועיל כמו מים מתוקים ומלוחים שלא מתערב טוב.
 - **קטפרס:** באוצר זריעה כשר ובהשקה לדברי חיים פסול משום קטפרס.
 - **גובה המים:** אין הגבלה. בהשקה צריך שיעברו על נקב המים כדי ליצור חיבור.

יתרונות לאוצר השקה:

- **ראב"ד** בנתן ונטל סאה נאסר המקווה במתחלפים רוב המים. **ש"ך** חשש לזה.
- **רשב"ם** שמקווה נפסל כשמוסיפים לו רוב מים שאובים (דעת מיעוט).
- אם בטעות במקווה **ג' לוגין** שאובים לפני שמילאו מבור הזריעה נכשר רק ע"י ההשקה.
- אין צורך לייבש המקווה לפני שממלאים.
- **חז"א:** בפועל די שיהיה פחות מג' לוגין, אך המנהג לייבש לגמרי.
- לפעמים מתרוקן אוצר הזריעה מ40 סאה דרך סדקים, והבלנים לא שמים לב, שהם ממלאים כל הזמן במים חדשים, ונפסל, וההשקה מכשיר.

למעשה:

מקווה על גבי מקווה:

- **מנהג חב"ד:** כדי לחוש לראב"ד של נתן סאה ונטל סאה, שלא מתערב בגלל הטמפרטורה.
- **דברי חיים:** אסור משום קטפרס.
- **אג"מ:** רק כשהבור התחתון עמוק והעליון מחובר אליו בסילון. אבל כשרק הרצפה